

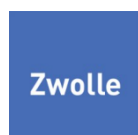

Energie in Genne, Holten, Haerst, De Ruiten

Dit onderzoek is uitgevoerd door:

In opdracht van de gemeente Zwartewaterland en de gemeente Zwolle

Klarenbeek, mei 2024

INHOUD

1	INLEIDING.....	3
2	AANPAK EN VERLOOP VAN HET PROJECT	4
2.1	Organische aanpak in een complex speelveld	4
2.2	Verloop op hoofdlijnen	7
3	HET GEBIED	8
4	ZON- EN WINDPROJECTEN IN HET GEBIED	10
4.1	Zonnevelden.....	11
4.1.1	Initiatief Zonnepark Verkavelingsweg	11
4.1.2	Initiatief Zonnepark in De Ruiten	13
4.2	Windturbines	15
4.2.1	Zoekgebied vanuit de gemeenten.....	15
4.2.2	Belangstelling van projectontwikkelaars.....	16
4.2.3	Belangstelling van energiecoöperaties	16
4.2.4	Gebiedscoöperatie DuurSaam BuurtWint	18
4.2.5	Zorgen van mensen over windturbines.	20
4.2.6	Positie van eendenkooi Haasjes	22
5	Analyse en aanbevelingen.....	24
5.1	Randvoorwaarden.....	24
5.2	Mogelijkheden in het gebied	27
5.2.1	<i>Zonnevelden</i>	27
5.2.2	<i>Windturbines</i>	27
5.3	Aanbevelingen.....	29
5.4	Tot slot.....	31
6	Bijlage: Lijst met organisaties.....	32
7	Bijlage: Veelgestelde vragen en antwoorden.....	33

1 INLEIDING

De aanleiding

Het algemeen belang van de verduurzaming van onze energievoorziening wordt breed gedragen, waarbij het opwekken van energie uit wind en zon belangrijke opties zijn. Tegelijkertijd kunnen de komst van windturbines en zonnevelden op een bepaalde locatie wel een grote invloed hebben op de omgeving en op de mensen die in die omgeving wonen en werken.

Aan alle gemeenten in Nederland wordt gevraagd om een bijdrage te leveren aan de energietransitie door het vergroten van de opwekking van duurzame energie uit zon en wind. Dat geldt ook voor de gemeenten Zwartewaterland en Zwolle. Beide gemeenten hebben hiervoor hun ambities vastgesteld en aangeleverd in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) van het gebied West-Overijssel.

Uitgangspunt van beleid daarbij is dat de mensen uit de omgeving betrokken zijn en kunnen profiteren van deze ontwikkeling, waarbij niet alleen de lasten, maar ook de lusten in de omgeving terecht komen. Een belangrijk begrip hierbij is 'lokaal eigenaarschap'. Hoewel de precieze definitie van deze term niet helemaal vaststaat, wordt hier in het algemeen een combinatie bedoeld van enerzijds betrokkenheid, medezeggenschap en draagvlak en anderzijds financiële participatie en profijt.

Breed gedragen initiatief mogelijk?

In het kader hiervan hebben de gemeenten Zwartewaterland en Zwolle aan Stimuland opdracht gegeven om te onderzoeken of er in het gebied, waarin de buurtschappen Genne, Holten, Haerst en De Ruiten liggen, draagvlak is om gezamenlijk te werken aan de ontwikkeling van grootschalige duurzame energieopwekking. Een aanvullende vraag was om, waar mogelijk, zowel voor- als tegenstanders bij elkaar te brengen. Als hieruit zou blijken dat een breed gedragen initiatief mogelijk is, zou de volgende fase kunnen bestaan uit het ondersteunen van de bewoners in het maken van een plan voor het realiseren van wind- en/of zonne-energie. In de praktijk was dat weerbarstig vanwege de complexe situatie van (tegenstrijdige) belangen, een voorgeschiedenis van verschillende initiatieven en de beperkte sociale samenhang in het gebied, omdat alle vier de buurtschappen een andere herkomst hebben en wellicht ook andere gebruiken en gewoonten. Ook bemerkten we dat als gevolg hiervan lang niet altijd openheid van zaken werd gegeven.

Voor u ligt de rapportage van bovengenoemd onderzoek. Hoofdstuk 3 omvat de aanpak en het verloop van het project. In de daarop volgende hoofdstukken volgen een beknopte beschrijving van het gebied en van bestaande initiatieven voor zonnevelden en windturbines, met daarbij de positie van verschillende stakeholders. Extra aandacht daarbij is er voor de vragen en zorgen die leven bij mensen die in het gebied wonen en werken. Daarna worden in hoofdstuk 6 een aantal scenario's beschreven voor een breed gedragen project, met de daarbij behorende randvoorwaarden om dit te kunnen realiseren. Dit leidt tot een aantal aanbevelingen. In bijlage 1 is een lijst opgenomen met veelgestelde vragen aan de gemeenten en de provincie, met daarbij de antwoorden die de gemeenten en de provincie daarop hebben gegeven.

Deze rapportage is opgesteld in opdracht van de gemeente Zwolle en de gemeente Zwartewaterland. De rapportage is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid opgesteld. Vanwege de mogelijke gevoeligheid van het onderwerp is ervoor gekozen om uitsluitend geanonimiseerde informatie te gebruiken. Het is desondanks mogelijk dat personen en/of organisaties zich herkennen in een deel of delen van deze rapportage. Mocht dit voor u bezwaarlijk zijn dan kunt u contact opnemen met de gemeente Zwolle of de gemeente Zwartewaterland voor nader overleg.

2 AANPAK EN VERLOOP VAN HET PROJECT

2.1 Organische aanpak in een complex speelveld

In opdracht van de gemeenten Zwartewaterland en Zwolle is Stimuland in mei 2023 begonnen aan de rol van gebiedsbegeleider in het gebied Genne-Holten-Haerst-De Ruiten. Doel was om te kijken of er draagvlak is om gezamenlijk te werken aan het ontwikkelen van grootschalige duurzame energie door middel van:

- Buurt bij elkaar brengen (voor- en tegenstanders)
- Bewoners van het gebied ondersteunen in het maken van een gezamenlijk plan voor wind- en of zonne-energie
- Onderzoek (laten) doen naar positie eendenkooi

Stimuland heeft voortgebouwd op het werk wat al verricht was door een eerdere gebiedsbegeleider en op bijeenkomsten die reeds hadden plaatsgevonden. Bij aanvang van de opdracht waren wij ons nog onvoldoende bewust welke impact deze opgaven hebben op inwoners in het gebied, met hoeveel verschillende (commerciële) belangen je te maken hebt, ‘dubbele petten’ van bewoners die tegelijkertijd ook (economisch) belanghebbenden zijn wat op verschillende manier tot uiting komt en dat elkaar ook niet altijd iets gegund wordt. Daarnaast waren sommige partijen afhoudend om met ons in gesprek te gaan en waren in de gesprekken transparantie en openheid niet altijd aanwezig, waardoor pas gaandeweg duidelijk werd bij wie welke informatie bekend was. Een extra complexiteit waar wij mee te maken kregen, was een onverwachte veiligheidssituatie die zich voordeed. Deze optelsom en samenloop van omstandigheden maakte dat het doorlopen van een succesvol participatieproces extra ingewikkeld was.

De (participatie)aanpak van Stimuland kenmerkt zich gewoonlijk als organisch (ontwikkeland en lerend) en er wordt gewerkt in co-creatie met de bewoners en de gemeenten als opdrachtgever. In de praktijk betekent dit oprecht naar elkaar luisteren, het eerlijke gesprek voeren, vanuit vooraf gedeelde kaders, met het juiste verhaal en een passende benadering. Participatie is overigens niet hetzelfde als draagvlak creëren. Maar een zorgvuldig participatieproces kan draagvlak wel vergroten. Naar elkaar luisteren betekent namelijk nog niet dat er voor iedereen een wenselijk en gedragen plan komt. De belangen kunnen immers verschillend zijn. Samen proberen we er wel voor te zorgen dat alle argumenten en belangen afgewogen kunnen worden voor weloverwogen besluitvorming.

Processtappen

De oorspronkelijk aanpak zoals omschreven in de offerte (n230067/03212.20) bestond uit de hieronder omschreven stappen waaruit het (gebieds)proces zou kunnen bestaan. Van de aanpak kon worden afgeweken en tussentijds is gewerkt met go-no-go-momenten.

1	Bijeenkomst met bewoners over wat van waarde wordt gevonden, wensen, dromen, meningen, knelpunten en plannen. <i>Go-no-go-moment / afstemmingsmoment</i>
2	Gebiedsanalyse: Verzamelen van feitelijke en beleidsmatige informatie over het gebied en betrokken stakeholders (krachtenveld) en het proces zoals dat tot nu toe is doorlopen door middel van literatuurstudie en interviews.
3	Analyseren en ontwikkelen mogelijke scenario's op basis van 1 en 2 (bureaustudie).
4	Bijeenkomst met bewoners en andere stakeholders (apart of gezamenlijk) over mogelijke scenario's <i>Go-no-go-moment / afstemmingsmoment</i>
5	Op basis van 4 een eventuele bijstelling of aanvulling van de scenario's.
6	Bespreken uitgewerkte scenario's met bewoners en keuze voorkeursscenario (werkvorm nader te bepalen). Samenstellen bewonerswerkgroep.
7	Uitwerken voorkeursscenario met bewonerswerkgroep tot een plan. <i>Go-no-go-moment / afstemmingsmoment</i>
8	Onderzoek naar harde (en zachte) beperkingen vanwege aanwezige eendenkooi (juridisch en beleidsmatige toets).

Nut, noodzaak en planning van deze activiteiten zijn in frequent overleg met de opdrachtgever en bewoners bepaald. Het proces was, zoals aangegeven, organisch en dynamisch. De gesprekken en de processen richtten zich op verschillende onderdelen en stakeholders, elk met een eigen karakter en tempo. De activiteiten zijn ook niet volgorde-lijk uitgevoerd, maar liepen soms parallel of werden op een later moment verwezenlijkt. De ingewikkelde omstandigheden zoals eerder geschetst hebben van ons en van de opdrachtgever een extra flexibele houding gevraagd. Bestaande initiatieven hebben hun eigen proces en dynamiek, waarbij men niet altijd openstond om af te stemmen. We hebben onze aanpak continu aangepast aan de veranderende omstandigheden en uitdagingen. We zijn niet weggelopen toen het moeilijk werd en hebben onze verantwoordelijkheid genomen omdat we het belangrijk vinden dat de belangen van de bewoners in dit gebied zo goed mogelijk geborgd zijn in de opgaves met betrekking tot grootschalige opwek van zon en wind en de initiatieven die er

zijn en/of worden ontwikkeld om dit in te vullen. Dit heeft er wel toe geleid dat niet alle stappen zoals hierboven zijn omschreven gerealiseerd konden worden, binnen de beschikbare tijd en het budget. Hieronder staat omschreven welke activiteiten zijn uitgevoerd.

De eerste fase bestond uit een inventarisatie door op te halen wat er speelt en leeft in het gebied ten aanzien van (de initiatieven voor) het ontwikkelen van grootschalige duurzame energie. Dit hebben we gedaan aan de hand van de volgende stappen die veelal gelijktijdig zijn uitgevoerd.

1	Literatuurstudie op basis van feitelijke/beleidsmatige informatie
2	Gesprekken met bewoners (Dit waren ruim 30 personen)
3	Gesprekken met belanghebbenden (Dit waren vertegenwoordigers van 15 organisaties*)
4	Twee gebiedsbijeenkomsten (met ruim 75 bezoekers)
5	Analyseren opbrengst literatuurstudie, gesprekken en gebiedsbijeenkomst en schrijven advies/rapportage

De vele gesprekken, zowel aan de keukentafel als in de vele telefoontjes daarna, hebben ons een goed beeld gegeven in de breed uiteenlopende belangen, meningen, zorgen en mogelijkheden van bewoners en belanghebbenden. Wij hebben niet met iedereen in het gebied kunnen spreken, maar wij denken dat de combinatie van geïnterviewden een goede afspiegeling vormt van de bewoners in het gebied, waarbij alle verschillende invalshoeken met voor- en tegenstanders aan bod zijn gekomen.

Tijdens het proces hebben wij aan de hand van bovenstaande activiteiten de wensen en zorgen geïnterviewd onder bewoners en stakeholders uit het gebied. Uitgaande hiervan hebben we verschillende mogelijkheden en initiatieven (scenario's) in beeld gebracht (met doelen en kansen) en zijn we op zoek gegaan (met de bewoners) naar scenario's die kunnen rekenen op (een breed) draagvlak. Op basis daarvan hebben wij geprobeerd een aanzet te geven voor randvoorwaarden waar initiatiefnemers/initiatieven voor grootschalige opwek van zon en wind aan zouden moeten voldoen met betrekking tot participatie en draagvlak van bewoners.

We constateren dat de aanvragen voor gesprekken blijven komen en daar proberen we zo lang de opdracht loopt zoveel mogelijk invulling aan te geven om het draagvlak voor de opgaven en de initiatieven in het gebied te vergroten.

De volgende fase betreft het uitwerken van de scenario's, samen met bewoners tot een gedragen plan. Hier zijn in deze rapportage aanzetten toe gegeven, maar om bovenstaande redenen niet afgerond. Dit rapport kan als basis dienen om dit verder uit te werken.

* Een lijst hiervan is opgenomen in bijlage 6

2.2 Verloop op hoofdlijnen

In de gesprekken met de bewoners hebben we veel informatie opgehaald en zijn zorgen benoemd over de komst van grootschalige zon- en windprojecten. Ook zijn er zorgen over andere ontwikkelingen, met name in de landbouw. In de gesprekken ervaren we enerzijds spanning. Zo is verschillende keren door bewoners het gevoel benoemd dat ze zich 'afvoerputje' voelen van de gemeente of van de provincie Overijssel. Anderzijds hebben we ook gezien dat de gesprekken verbindend hebben gewerkt en bij hebben gedragen aan begrip voor de opgaves en onderling begrip. De gesprekken met belanghebbenden hebben vooral geleid tot meer informatie en inzicht in de stand van zaken van verschillende plannen en initiatieven. De eerste bijeenkomst had vooral als doel om te zorgen dat weer 'met elkaar gepraat' werd in plaats van 'over elkaar'. De tweede stond in het teken van informatie-uitwisseling tussen gemeenten en provincie en de bewoners.

De gesprekken met bewoners en belanghebbenden en de gebiedsbijeenkomsten toonden ook de complexiteit van dit speelveld aan met het gegeven dat er een forse opgave is voor energietransitie, verschillende, tegenstrijdige en commerciële belangen, beperkte sociale samenhang tussen de kernen en initiatieven met verschillende snelheden met ook een lopend (gebieds)proces uitgevoerd door Stimuland. Daarnaast loopt er ook nog een groter proces om te komen tot een gebiedsvisie 'Ten Noorden van de Vecht' voor het gebied tussen de plaatsen Hasselt, Staphorst, Dalfsen en Zwolle. Het werd er voor de inwoners niet altijd duidelijker op. Regelmatig kregen wij de vragen van bewoners en initiatiefnemers welke status 'ons' proces nu had in relatie tot de ontwikkeling van de gebiedsvisie en de reeds bestaande (particuliere) initiatieven voor de opwek van energie uit zon en wind in het gebied Genne-Holten-Haerst-De Ruiten. Vaak waren deze initiatiefnemers al redelijk gevorderd met hun plannen en waren hierover ook in overleg met de gemeenten. Dat geldt met name voor het initiatief van Buurtwint, ondersteund door LEIS, die in dezelfde periode ook een aantal bijeenkomsten heeft georganiseerd. Dit riep dikwijls een diffuus beeld op.

Daarbij kregen we ook nog onverwachts te maken met een veiligheidssituatie. Op basis van de gesprekken kunnen wij wel vaststellen dat verschillende partijen te maken hebben gehad met soortgelijke omstandigheden. Mensen in het gebied zijn hier bekend mee. Tegelijkertijd merken wij op dat deze situatie wel invloed had op de doorloop van en dynamiek in het (participatie)proces.

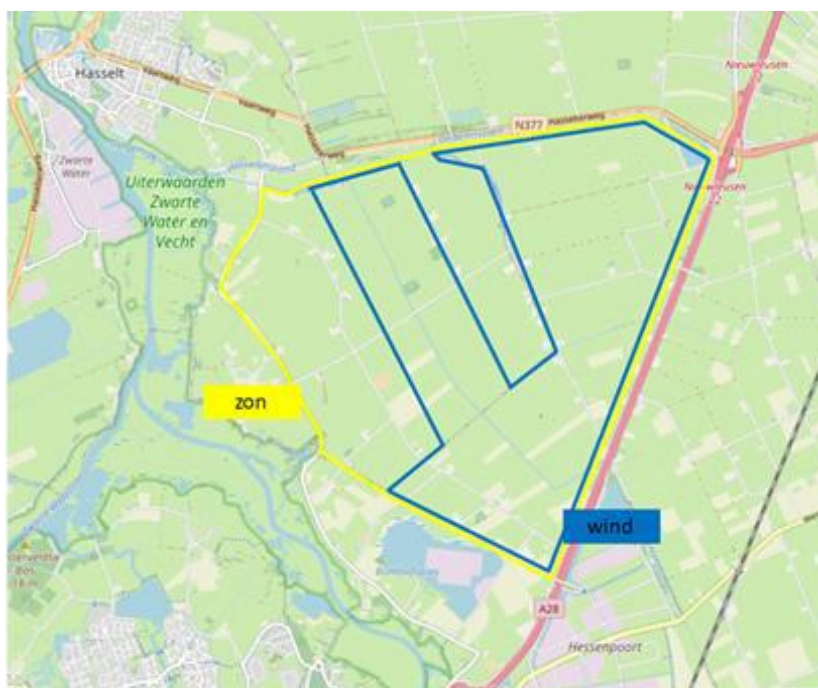

3 HET GEBIED

Het gebied ligt ten noorden van Zwolle, tussen de A28 en de Vecht die daar overgaat in het Zwarte Water. Aan de noordzijde wordt het gebied begrensd door de N377 van Hasselt naar De Lichtmis. Langs de Vecht en het Zwarte Water liggen de buurtschappen Genne, Holten en Haerst. Aan de noordoostkant ligt het gebied De Ruiten. Het gebied heeft een relatief lage bevolkingsdichtheid en een open landschapsstructuur.

Binnen de buurtschappen is sprake van sociale samenhang. Veel mensen, families wonen al langere tijd in dit gebied en voelen zich ermee verbonden. Mensen uit de buurt kennen elkaar vaak al generaties lang. Ze waarderen en voelen zich verbonden met de agrarische sector. Mensen wonen er met plezier en waarderen de rust en ruimte in het gebied. Er zijn ook jaarlijkse sociale activiteiten zoals bijvoorbeeld buurtbarbecues of uitstapjes.

De sociale samenhang tussen de buurtschappen onderling is beperkt, daarvoor is het gebied van Genne tot aan De Ruiten, bij De Lichtmis te groot.

Afb. 1: Zoekgebied grootschalige duurzame energieopwekking met zon en wind Genne-Holten-Haerst

Het is een veenweidegebied, overwegend in gebruik als grasland voor melkveehouderij. Verspreid in het gebied staan een aantal boerderijen, waarvan een groot deel nog als boerenbedrijf in gebruik is.

Onder het veen bevindt zich zand. In het zuiden van het gebied ligt de Bomhofspas, waaruit dit zand wordt gewonnen.

In het gebied zijn drie eendenkooien. Bij één daarvan, eendenkooi Haasjes, is er sprake van afpalingrecht. Dit betreft een oud recht waarbij verstorende activiteiten binnen een afstand van 1130 meter vanaf de eendenkooi niet zijn toegestaan, tenzij de kooiker daar toestemming voor geeft. In paragraaf 4.2.6 wordt hier nader op in gegaan.

Tot enkele jaren geleden lag er een laagvliegroute van het ministerie van Defensie over het gebied, waardoor de plaatsing van windturbines niet was toegestaan. Sinds de opheffing van deze laagvliegroute in 2020 vormt dit geen belemmering meer.

Door het gebied loopt een bovengrondse hoogspanningslijn van TenneT. Daarnaast werkt TenneT aan een plan voor de realisatie van een nieuwe ondergrondse hoogspanningsverbinding tussen Zwolle en Meppel, waarbij een mogelijk tracé door het gebied loopt. Verder loopt er een gastransportleiding van Gasunie door het gebied. Beide hoogspanningslijnen en de gasleiding zijn relevant voor de mogelijke plaatsing van windturbines, in verband met de benodigde afstanden.

Afb. 2: Overzicht hoogspanningslijn, kabeltracé en gasleiding in het gebied

Dit gebied is deel van een groter gebied 'Ten noorden van de Vecht' van de vier gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland (ZSDZ). Voor dit grotere gebied wordt gewerkt aan een gebiedsvisie. Hierin wordt een visie ontwikkeld over belangrijke thema's van het gebied, zoals wonen, werken, landbouw, landschap en ook duurzame energie. De uitkomsten hiervan worden in de loop van 2024 verwacht.

4 ZON- EN WINDPROJECTEN IN HET GEBIED

Om invulling te geven aan de vraag naar wind- en zonne-energie worden door gemeenten (zoek)gebieden hiervoor aangewezen. In 2022 heeft de gemeente Zwartewaterland 6 gebieden aangewezen waar windmolens en zonneparken mogelijk zijn. Het gebied Genne-Holten is aangewezen als zoekgebied voor zowel zon als wind. Dit gebied is voor de gemeente het zoekgebied waar voor wind prioriteit aan wordt gegeven, mede vanwege de lage bevolkingsdichtheid en de open landschapsstructuur van het gebied.

De gemeente Zwolle heeft het naastgelegen gebied Haerst-De Ruiten aangewezen als potentieel geschikt gebied voor duurzame energieopwekking. Daarom werken de gemeenten Zwolle en Zwartewaterland nauw samen in het zoekgebied Genne, Holten, Haerst en De Ruiten. Het is de bedoeling dat energieopwekking uit zon en wind zoveel mogelijk lokaal eigendom wordt. Dit komt ook overeen met het beleid van de provincie Overijssel. Zo beslissen de bewoners zelf (mee) over een project en over de opbrengsten van zonne- en windenergie.

De gemeenten zijn bij het invullen van hun ambities afhankelijk van het beleid van de provincie Overijssel. De provincie Overijssel heeft in het afgelopen jaar het beleid voor het opwekken van zon- en windenergie aangescherpt. Dit wordt ook beschreven in het Provinciaal Programma Energiestrategie 2024 (zie kader). De provincie houdt vast aan de afgesproken verhouding: 40 procent zon en 60 procent wind. Het PPE-2024 moet nog definitief door Gedeputeerde Staten worden vastgesteld. Dit veranderende beleid heeft impact op de verschillende initiatieven in het gebied.

Provinciaal Programma Energiestrategie 2024

Het Provinciaal Programma Energietransitie 2024¹ (PPE) is een instrument van de provincie Overijssel om de provinciale ambities uit de RES te realiseren. Het PPE richt met name op windenergie omdat anders de doelen uit beide RES-regio's voor 2030 niet behaald worden. Het programma is een uitwerking van de kaders die door Provinciale Staten worden vastgesteld in de Omgevingsvisie en -verordening. Hieraan is toegevoegd de realisering van de windambitie in vier voorkeursgebieden.

Het doel van het PPE is realisering van ambitie van de RES, ruimtelijke afwegingscriteria voor vergunningen voor windinitiatieven en kaders voor lokaal eigendom. Het PPE geeft duidelijkheid over de verdeling van de RES-opgave over de provincie en binnen de RES-regio's. De gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor lokale initiatieven en projecten. Afhankelijk van het schaalniveau wordt per initiatief afspraken gemaakt over de rolverdeling tussen gemeente en provincie. Ook wordt aangegeven in welke gevallen de provincie bevoegd gezag is.

In het PPE wordt aangegeven welke voorkeursgebieden in beeld zijn voor grootschalige clustering van windturbines. Eén van deze gebieden betreft ZSDZ. Met de voorgenomen plannen is het waarschijnlijk dat de samenwerkende gemeenten in deze gebieden een aanvulling van minimaal 15 turbines realiseren bovenop de 16 bestaande turbines. Verder wordt in het PPE het maximum aan windenergie per voorkeursgebied aangewezen. In het geval van ZSDZ wordt uitgegaan van 415

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2024-777.pdf>. Dit heeft de status van voorgenomen beleid, in afwachting van finale besluitvorming.

GWh. Over de realisering hiervan worden nadere (programmerings)afspraken wind op land (pWOL) op gebiedsniveau gemaakt. Binnen in de pWOL worden aanvragen getoetst aan de indieningsvereisten en de toetsingscriteria.

In de PPE worden kaders voor participatie geschetst. Het gaat hierbij om twee vormen: proces- en projectparticipatie. Procesparticipatie is het betrekken van inwoners bij het proces om te komen tot beleidskeuzes. Projectparticipatie is het betrekken van inwoners bij concrete projecten. In het PPE wordt bij twee aspecten specifiek stilgestaan bij windprojecten die van belang zijn voor invloed op en draagvlak van windprojecten: participatie en lokaal eigendom.

Ten aanzien van de projectparticipatie wil de provincie aanvullend het volgende terugzien bij windprojecten:

- Optimale participatie van de omgeving. De initiatiefnemer stelt hiertoe conform provinciale vereisten en format een participatieplan op en heeft een inspanningsverplichting.
- Als onderdeel van projectparticipatie stelt de initiatiefnemer een omgevingsadviesraad (OAR) in, waarin alle belanghebbende partijen constructief deel kunnen nemen zodat een representatief beeld van belangen wordt meegenomen en meegewogen in het participatieproces.
- In een verslag staan de resultaten van het participatieproces.

In het PPE wordt ook een definitie gegeven van lokaal eigendom. Lokaal eigendom is een middel om lokaal zeggenschap over een energieproject te realiseren en de lusten en lasten in het gebied evenredig te verdelen. Lokaal eigendom beperkt zich niet tot het projectgebied (de direct omwonenden), maar betreft het gebied met alle betrokkenen die lusten of lasten van het project (kunnen) ervaren. Het is daarbij van belang dat iedereen in het gebied die mee wil doen, deel kan nemen. In de basis wordt uitgegaan van een realisatie van 50% lokaal eigendom. Dit betekent dat de lokale omgeving kan gaan samenwerken in de vorm van een coöperatie om zo gezamenlijk eigenaar te worden van de helft van de windturbine(s). In het PPE wordt een afwegingskader geschetst hoe het bevoegd gezag per situatie of scenario kan handelen om 50% lokaal eigendom te realiseren in een initiatief.

Kader Provinciaal Programma Energiestrategie 2024

In de volgende paragrafen wordt er specifiek ingegaan op de verschillende zon- en windinitiatieven die er zijn in het gebied.

4.1 Zonnevelden

4.1.1 Initiatief Zonnepark Verkavelingsweg

Beknopte omschrijving van het initiatief

Dit zonnepark is gepland nabij het buurtschap Holten, op een strook land tussen de Verkavelingsweg en de Boerweg. Zie afbeelding 3. De beoogde oppervlakte van het zonnepark is circa 6 ha. In het ontwerp van het zonnepark wordt extra ruimte tussen de panelen open gelaten, zodat daar nog wat kan groeien. Dit zonnepark past in het gemeentelijk beleid van enkele jaren geleden, waarbij de gemeente een belangrijk deel van de gewenste duurzame energie wilde realiseren met zonneparken. Deze locatie werd in 2020 door de gemeente aangewezen als pilotlocatie. De omgevingsvergunning werd aangevraagd in augustus 2022.

Afb. 3: Locatie zonnepark tussen Verkevelingsweg en Boerweg

Betrokkenheid en standpunt omwonenden

De initiatiefnemer geeft aan dat hij geprobeerd heeft om de buurt op een goede manier te informeren en te betrekken bij dit project, door een inloopavond te houden waarbij ook de gemeente aanwezig was en individuele gesprekken met omwonenden en tegenstanders te voeren.

Uit gesprekken met omwonenden is gebleken dat zij geen voorstander zijn van het realiseren van dit zonnepark. De belangrijkste bezwaren zijn: de aantasting van het landschap, het gebruik van waardevolle landbouwgrond voor zonnepanelen en de nadelige effecten op de natuur, vooral de vogels. Ook over de financiële haalbaarheid van het initiatief zijn twijfels.

Het initiatief leidt tot spanningen in de onderlinge verhoudingen in de buurt. Door de betrokkenen wordt de spanning tussen initiatiefnemers en andere agrarische ondernemers in de buurt ook getypeerd in een bredere context, waarin zij andere keuzes maken en ook kiezen voor een andere type bedrijfsvoering.

Verschillende omwonenden hebben uitgesproken om mogelijk naar de rechter te stappen als een vergunning wordt afgegeven voor het initiatief.

Proces gemeente/stand van zaken vergunningentraject

Op 13 februari 2024 heeft het college een besluit genomen inzake de ontwerp-omgevingsvergunning en aan de gemeenteraad gevraagd om een 'verklaring van geen bedenkingen' af te geven. Op 21 maart 2024 heeft de raad (unaniem) besloten om dat niet te doen. Het belangrijkste argument dat door de raadsleden naar voren werd gebracht is dat het project onvoldoende invulling geeft aan lokaal eigendom, waarvoor in januari 2022 nieuw beleid is vastgesteld (dus voorafgaand aan de vergunningsaanvraag van augustus 2022).

Met dit besluit krijgt dit zonnepark vermoedelijk geen vervolg. Dit is een teleurstelling voor de initiatiefnemers, mede in het licht van de eerdere aanwijzing van het initiatief als pilotlocatie, waarbij mogelijk verwachtingen waren gecreëerd dat dit wel door zou kunnen gaan. Het is denkbaar dat de aanvrager dit besluit eventueel voorlegt aan de rechter ter heroverweging.

Advies

Om na dit besluit tot een goede afronding te komen, willen we de gemeente Zwartewaterland adviseren om bijvoorbeeld in de vorm van gesprekken aandacht te hebben voor de ontstane spanningen in de buurt en voor de niet-gerealiseerde verwachtingen die geschapen zijn rondom dit initiatief.

4.1.2 Initiatief Zonnepark in De Ruiten

Korte omschrijving initiatief

Statkraft, een groot, internationaal energiebedrijf, heeft een grondpositie in de noordoosthoek van het gebied (De Ruiten) in de vorm van afspraken met grondeigenaren, voor de ontwikkeling van een zonnepark. Het gaat om circa 25 ha, verdeeld over vijf percelen. Een van de grondeigenaren is Staatsbosbeheer. De andere drie eigenaren zijn boeren die niet in het gebied wonen. De gronden worden nu als grasland gebruikt. Het plan is om een zonnepark te ontwikkelen met veel aandacht voor natuurwaarden. Na afloop van de levensduur (25 jaar) worden de gronden verkocht aan Staatsbosbeheer voor natuurontwikkeling.

De algemene grondhouding van Staatsbosbeheer in dergelijke projecten is dat de ontwikkeling van duurzame energie positief is en ze hieraan meewerken, mits de natuur daar geen (of nauwelijks) schade van ondervindt. Daar waar passend wil Staatsbosbeheer ook financieel in projecten voor duurzame energie participeren.

Betrokkenheid en standpunt omwonenden

Door de initiatiefnemers is contact opgenomen met omwonenden tot een afstand van 500 meter. Met de meeste omwonenden is daadwerkelijk gesproken. Er zijn wisselende signalen, omwonenden die het zonnepark te dichtbij vinden komen en omwonenden – die iets verder weg wonen – die overwegend positief zijn. Met de direct aangrenzende grondeigenaren is nog niet gesproken.

Boeren uit het gebied zijn hier fel op tegen, omdat dit landbouwgrond wegneemt. Andere omwonenden zijn het hier vaak mee eens. Het belang van natuurontwikkeling wordt door omwonenden veelal niet gezien. Andere signalen en zorgen die omwonenden delen zijn dat ze zonneparken lelijk vinden, verdringing op het elektriciteitsnetwerk, mogelijke gezondheidsrisico's, beperkt geïnformeerd worden en toename van spanningen tussen omwonenden.

Onze algemene indruk is dat er geen belangstelling is voor participatie en dat de sfeer gelaten is.

Proces gemeente/stand van zaken vergunningentraject

Het initiatief van Statkraft past niet in het nieuwe beleid van de provincie voor zonne-energie, waarin zonneparken (groter dan 2 hectare) op landbouwgrond en natuurgrond niet meer zijn toegestaan. Dat betekent dat dit initiatief ook geen vervolg krijgt. Dit is een teleurstelling voor de initiatiefnemers.

Advies

Om na dit besluit tot een goede afronding te komen, willen we de gemeente Zwolle adviseren om, eventueel samen met de provincie Overijssel, het gesprek aan te gaan met de initiatiefnemers, met daarin aandacht voor de mogelijke vooruitzichten die gesteld zijn.

4.2 Windturbines

Tot voor enkele jaren geleden was het niet toegestaan om windturbines in dit gebied te plaatsen, vanwege de laagvliegroute van het ministerie van Defensie die precies over dit gebied viel. Sinds deze laagvliegroutes in 2020 zijn opgeheven staat dit gebied in de belangstelling voor de plaatsing van windturbines.

4.2.1 Zoekgebied vanuit de gemeenten

In oktober 2022 heeft de gemeenteraad van Zwartewaterland een aantal zoekgebieden voor wind- en zonne-energie vastgesteld, waaronder het zoekgebied wind Genne-Holten². Hierbij werd specifiek aan dit gebied de jaarlijkse opwek 50 gigawattuur³ uit windenergie toegewezen. Dat betekent dat het ‘zoeken’ niet vrijblijvend is. De gemeente heeft als doel om dit te realiseren als belangrijk onderdeel van de gemeentelijke bijdrage aan de RES (tot 2030). Indien zou blijken dat er vanuit het gebied niet een breed gedragen initiatief voor windenergie van de grond komt, kan de gemeente besluiten om een tender uit te schrijven, waarop partijen in kunnen schrijven. Dit heeft nadrukkelijk niet de voorkeur van de gemeente.

Het Zwolse deel van dit gebied (De Ruiten en Haerst) is door de gemeente Zwolle aangewezen als kansrijk gebied voor wind- en zonne-energie. Anders dan bij de gemeente Zwartewaterland, is hier geen taakstelling voor de minimale opwek opgenomen. De bijdrage van de gemeente Zwolle aan de regionale energiestrategie transitie (tot 2030) wordt naar verwachting elders in de gemeente ingevuld. Dat betekent dat de druk, in zowel tijd als resultaat, voor de gemeente Zwolle anders is dan voor de gemeente Zwartewaterland.

Aanvullend hierop zijn in april 2024 concept-programmeringsafspraken gemaakt tussen de gemeenten en de provincie, waarbij op Zwols grondgebied ruimte wordt gegeven in Haerst, maar niet in De Ruiten.

Vanuit landschappelijk oogpunt is het gehele gebied Genne-Holten-Haerst-De Ruiten één samenhangend gebied. Daarom werken de gemeenten voor dit gebied ‘grensontkennend’ samen, waarbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor gecombineerde zoekgebieden. Deze landschappelijke samenhang vertaalt zich niet in sociale samenhang. Dit gebied bevindt zich ‘tussen’ de verschillende buurtschappen en zoals eerder genoemd is de sociale samenhang tussen de buurtschappen niet zo sterk.

² Het zoekgebied wind Genne-Holten betreft een strook land van circa 0,8 km x 3 km, parallel en aan de oostkant grenzend aan de hoogspanningslijnen. De eendenkooi Haasjes valt midden in dit gebied.

³ Deze 50 gigawattuur per jaar kan worden opgewekt met drie á vier grote, moderne windturbines.

4.2.2 Belangstelling van projectontwikkelaars

Dit gebied staat ook in de belangstelling van projectontwikkelaars. De afgelopen jaren zijn grondeigenaren benaderd door projectontwikkelaars om een intentieovereenkomst af te sluiten voor de plaatsing van windturbines op hun grond. Enkele grondeigenaren hebben dit ook daadwerkelijk gedaan.

Eén van deze partijen is Ventolines. Dit is geen projectontwikkelaar die zelf risicodragend een project ontwikkelt, maar een dienstverlener die namens de klant een project voor windenergie kan begeleiden. In dit geval is Ventolines actief voor hun klant Begro, een investeringsorganisatie, gevestigd in Emmeloord.

In gesprek met vertegenwoordigers van Ventolines geven zij aan dat zij zich terughoudend hebben opgesteld. Dit op verzoek van enkele grondeigenaren, die zelf eerst de ruimte wilden hebben om zich te organiseren. Ventolines geeft verder aan te willen samenwerken met andere partijen, om onder andere goede invulling te geven aan 'lokaal eigendom'.

4.2.3 Belangstelling van energiecoöperaties

In beide gemeenten is een energiecoöperatie actief. In Zwolle is dit Blauwvinger Energie, in Zwartewaterland is dit Energiek Zwartewaterland. Beide coöperaties hebben samen een werkgroep voor windenergie opgericht, met als doel om juist in dit gebied ook een project voor windenergie te ontwikkelen.

In gesprekken met vertegenwoordigers van de energiecoöperaties geven zij aan dat zij graag als partner betrokken willen zijn in de ontwikkeling van een windenergieproject. Zij geven daarbij aan dat betrokkenheid van de coöperaties betekent dat de eis van 'lokaal eigendom' is ingevuld, weliswaar in bredere context dan alleen vanuit het gebied. De leden van de coöperaties wonen immers verspreid over beide gemeenten, waarbinnen ook het gebied valt van Genne, Holten, Haerst en De Ruiten. Deze uitleg van 'lokaal eigendom' sluit aan bij hoe dit in het PPE-2024 omschreven is, maar voor medezeggenschap en compensatie wordt de nadruk gelegd op omwonenden tot een afstand van 1500 meter. Maar natuurlijk kunnen inwoners van het gebied zelf ook lid worden. Daarbij is het mogelijk om het zo te organiseren dat inwoners binnen het gebied meer invloed hebben in een project (in de vorm van stemrecht en participatiemogelijkheden) dan andere leden van buiten het gebied.

Deze invulling van het begrip 'lokaal eigendom' komt echter niet overeen met het beeld dat naar voren komt vanuit het gebied. In gesprekken met bewoners en grondeigenaren in het gebied worden deze coöperaties niet echt gezien als 'lokaal'. De coöperaties worden eerder gezien als vertegenwoordigers van 'de stad'. Dit past bij het gevoel van een aantal bewoners van tegenstelling tussen stad en platteland, waarbij de lasten bij het platteland worden gelegd, maar de lusten naar de stad gaan. De energiecoöperaties geven aan dat ze het gevoel hebben dat ze op afstand worden gehouden vanuit het gebied, en aanvankelijk ook door de gemeenten.

De energiecoöperaties noemen dat zij beschikken over een elektrische aansluiting van het zonnepark op de Bomhofspas, waar Blauwvinger Energie mede-eigenaar van is. Hier zou wellicht een combinatie kunnen worden gemaakt met het nieuw te bouwen windpark. In het licht van moeilijk te verkrijgen netaansluitingen kan dit een voordeel zijn. Uit de gesprekken blijkt dat de beide gemeenten inmiddels een positieve grondhouding hebben ten aanzien van de beide coöperaties. Vanwege de belangrijke partnerrol die de coöperaties hebben voor de energietransitie is dat ook begrijpelijk. Dat betekent nog niet dat de coöperaties direct een rol zouden moeten vervullen bij een mogelijk energieproject in het gebied Genne, Holten, Haerst, De Ruiten, want de gemeenten geven immers prioriteit aan lokaal draagvlak vanuit het gebied zelf. Wij vinden het echter wel begrijpelijk dat deze coöperaties wel als optie worden opgehouden mocht het vanuit het gebied zelf niet lukken.

Er blijkt dus een verschil te bestaan tussen enerzijds de ‘beleidsmatige uitleg’ van lokaal eigenaarschap en anderzijds ‘het gevoel’ vanuit het gebied. Misschien is het mogelijk om dit verschil (deels) te overbruggen als de coöperaties meer leden in het gebied zouden hebben.

Een andere energiecoöperatie die belangstelling heeft getoond voor ontwikkeling van windenergie in dit gebied is Berkum Energieneutraal, een wijkcoöperatie van Berkum. Berkum is een wijk van Zwolle, vlak ten zuiden van Haerst. De coöperatie heeft ten doel om Berkum van het gas af te halen om energieneutraal te worden. Daarvoor zouden zij graag willen participeren in een project voor windontwikkeling in dit gebied.

Ook voor Berkum Energieneutraal geldt dat zij vanuit het gebied Genne-Holten-Haerst-De Ruiten niet als ‘lokaal’ worden gezien. Dit is valide, ook vanuit een meer ‘beleidsmatige uitleg’ van lokaal eigenaarschap. Lidmaatschap van Berkum Energieneutraal is immers beperkt tot inwoners van Berkum, waarbij inwoners uit het gebied Genne, Holten, Haerst en De Ruiten tot op heden geen lid kunnen worden. Dit in tegenstelling tot de beide andere coöperaties.

4.2.4 Gebiedscoöperatie DuurSaam BuurtWint

Aanloop en oprichting

De meeste grondeigenaren hebben geen contract getekend met projectontwikkelaars voor het beschikbaar stellen van grond. Vier van hen hebben enkele jaren geleden zelf het initiatief genomen om tot een project te komen voor de realisatie van windturbines, onder de naam BuurtWint. De hoofdgedachte daarbij is: 'We willen liever geen windturbines, maar als het toch moet, doen we het liever zelf.' De focus ligt op de strook die de gemeente Zwartewaterland als zoekgebied voor wind heeft aangewezen.

In gesprek met vertegenwoordigers van BuurtWint geven zij aan dat zij meer financiële ondersteuning vanuit de gemeente Zwartewaterland hadden verwacht. Zij geven immers invulling aan de ambities van de gemeente voor de opwek van windenergie met lokaal eigenaarschap. De steun vanuit de gemeente heeft zich tot nu toe beperkt tot het betalen van de kosten voor buurtbijeenkomsten. Door sommige inwoners werd dit juist wel gezien als ondersteuning vanuit de gemeente.

BuurtWint wordt ondersteund door het bureau LEIS, dat ervaring heeft met het ondersteunen van coöperaties voor de ontwikkeling van zonne-energie en windenergie. Hierbij moet worden opgemerkt dat één van de betrokkenen van LEIS tevens kooiker is van eendenkooi Haasjes. Om belangenverstrengeling te voorkomen wordt de begeleiding van BuurtWint niet door haar zelf gedaan, maar is dit overgelaten aan een collega.

BuurtWint heeft ook een klankbordgroep. Deze bestaat uit enkele mensen uit de omgeving die de buurt goed kennen, maar zelf niet direct betrokken zijn.

De intentie van BuurtWint was om een gebiedscoöperatie op te richten, waarvan mensen uit de buurt lid kunnen worden, om daarmee gezamenlijk enkele windturbines te realiseren. In aanloop daarnaartoe heeft BuurtWint enkele keren een bijeenkomst voor de buurt georganiseerd. Aanvankelijk werden hiervoor de adressen tot circa een kilometer afstand vanaf het beoogde gebied uitgenodigd. Op advies van de klankbordgroep heeft BuurtWint dit gebied vergroot met het gebied van De Ruiten en het gebied tot aan de Doornweg/Verkavelingsweg.

In de bijeenkomst van 14 februari 2024 zijn de plannen voor de coöperatie gepresenteerd. Alle bewoners en grondeigenaren in het gebied van Genne-Holten-Haerst-De Ruiten (tot aan de Doornweg/Verkavelingsweg) kunnen lid worden van de coöperatie. De coöperatie wil gaan samenwerken met alle andere energiecoöperaties en mensen buiten het gebied kunnen altijd financieel participeren. Op 6 maart 2024 is de coöperatie DuurSaam BuurtWint officieel opgericht.

Nog geen breed draagvlak

Uit gesprekken met andere mensen uit het gebied is gebleken dat er nog geen sprake is van een breed draagvlak. Er zijn mensen die niet mee willen gaan in dit initiatief en/of bezwaar maken tegen dit initiatief. Deze groep 'tegenstanders' valt uiteen in drie groepen:

De eerste groep bestaat uit inwoners, geen boeren, uit het gebied, vooral richting De Ruiten. In het algemeen zijn zij tegen de komst van windturbines, maar de meesten zien ook wel dat dat wellicht

onvermijdelijk is. De bezwaren en zorgen over windturbines worden verderop nader toegelicht. Zij vinden dat hun belangen en hun bezwaren tot nu toe onvoldoende gehoord en meegenomen zijn in de ontwikkelingen van de plannen voor windenergie. Deze bezwaren richten zich op de gemeente(n) en op BuurtWint. Dat BuurtWint het lidmaatschap van de coöperatie voor een groter gebied heeft opengesteld (voor het gebied De Ruiten) wordt ervaren als 'te laat' en 'we mogen tekenen bij het kruisje'. Andere genoemde bezwaren zijn dat het bestuur van BuurtWint alleen bestaat uit boeren, en dat boeren (als grondeigenaar) meer stemrecht hebben dan andere inwoners. Tenslotte bestaat het gevoel dat het belang van geld verdienen een te grote rol is gaan spelen bij de initiatiefnemers.

De tweede groep bestaat uit inwoners van de buurtschappen Genne en Holten, in het gebied tussen de Doornweg/Verkavelingsweg en de Vecht/Zwarte Water. Dit valt buiten het gebied van de coöperatie, waardoor zij niet lid mogen worden. Zij voelen zich daarom buiten gesloten, zowel in besluitvorming als in financiële participatiemogelijkheden, terwijl hun leefomgeving wel wordt geraakt.

Tenslotte zijn er ook nog enkele boeren/grondeigenaren die niet mee willen doen met de coöperatie BuurtWint. Eén van hen werkt aan een ander initiatief, onder de naam Buurtvereniging Duurzame Projecten, dat in als concurrerend kan worden gezien. Dit initiatief wordt hieronder beschreven. Een samenwerking tussen beide initiatieven is nog niet tot stand gekomen.

Initiatief Buurtvereniging Duurzame Projecten i.o.

Een ander initiatief komt van één van de andere grondeigenaren uit de buurt, met grond in het zoekgebied wind van Zwartewaterland. Zijn plan is om één of enkele windturbines op zijn grond te realiseren en daar andere grondeigenaren uit de omgeving bij te betrekken in de vorm van een vereniging. Dit plan kan variëren in bijvoorbeeld de optie dat de vergoedingen van de windturbine(s) terechtkomen bij de grondeigenaar en de omwonenden. Of in de andere optie waarbij de buurt energieneutraal wordt gemaakt door de toevoeging van batterijen. Hij heeft meerdere projectontwikkelaars gevraagd om dit idee verder uit te werken en met voorstellen te komen. De grondeigenaren maken medio mei een keuze met welke projectontwikkelaar ze verder gaan.

Op het moment van schrijven is het voor Stimuland niet duidelijk of deze initiatiefnemer de steun geniet van anderen uit de omgeving. Naar ons oordeel is er ook hier nog geen sprake van een breed draagvlak. De initiatiefnemer ziet een mogelijke samenwerking met Duursaam Buurtwint nog niet voor zich. In zijn ogen is de oprichting van een coöperatie niet de juiste aanpak, maar is de kennis en inzet van een projectontwikkelaar nodig om voldoende ontwikkelkracht en financiële draagkracht binnen te halen.

4.2.5 Zorgen van mensen over windturbines

In gesprekken met mensen uit de buurt geven zij allerlei bezwaren tegen of zorgen over de komst van windturbines in het gebied. Naast deze zorgen komen zij soms ook met wensen en ideeën om deze zorgen te verminderen.

Leefomgeving

Een aantal van de bezwaren hebben betrekking op de leefomgeving. Het gebied heeft een open landschap en wordt als rustige woonomgeving ervaren, dat door windturbines zou kunnen worden verstoord door:

- Geluid
- Slagschaduw
- Belemmering van het vrije uitzicht
- Lichtvervuiling 's nachts

Daarnaast zijn mensen bezorgd over gezondheid, meestal in verband gebracht met subsoon geluid en/of straling.

Mensen vinden het belangrijk dat zij hierin serieus genomen worden. Zij willen graag weten welke normen hierbij gehanteerd worden, welke maatregelen genomen worden om hinder te beperken en hoe zij invloed kunnen hebben op de plannen.

Daarbij speelt ook een rol dat de landelijke normen voor windturbines nog in ontwikkeling zijn, en nog niet definitief zijn vastgesteld.

Natuur

Een aantal mensen benoemt ook hun zorgen over de invloed van windturbines op de natuur, in het bijzonder op vogels. Daarbij wordt ook verwezen naar de drie eendenkooien, waar vogels een veilig toevluchtsoord hebben te midden van een intensief bewerkt weidegebied. De komst van windturbines zou het voor deze vogels moeilijker kunnen maken.

Het is bij de mensen bekend dat de analyse hiervan onderdeel is van de milieueffectrapportage die in ontwikkeling van een windproject zal moeten worden opgesteld. Hierbij wordt benadrukt dat dit ook op een goede, gedegen manier moet worden gedaan.

Als mogelijke oplossingsrichting wordt daarin natuurcompensatie genoemd, waardoor het leefgebied van vogels per saldo niet wordt verkleind. Dit kan bijvoorbeeld door natuurontwikkeling in De Ruiten of in een strook van de eendenkooi(en) richting De Ruiten.

Een aantal mensen in De Ruiten werkt aan een initiatief wat zij 'Het Groene hart van Zwolle' noemen, waarbij zij streven naar vergroting van de biodiversiteit, zoals weidevogels. Dit kan ook een aantrekkelijk zijn voor recreanten.

Verdeling lusten en lasten

Een andere zorg die door mensen naar voren wordt gebracht is de mogelijkheid dat de negatieve effecten op de woonomgeving (de lasten) bij de inwoners van het gebied terecht komen, terwijl de financiële winsten (de lusten) van windturbines naar andere partijen kunnen gaan. Dit zou als onrechtvaardig kunnen worden ervaren.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid in de verdeling van lusten en lasten kent verschillende niveaus. Ten eerste als het windpark zou worden gerealiseerd door projectontwikkelaars van elders. Het gevoel daarbij is dat de winsten dan naar buiten het gebied gaan, misschien zelfs naar het buitenland. Daarbij speelt ook een rol dat windparken verhandelbaar zijn. Het kan dan voorkomen dat projectontwikkelaars het windpark (of hun aandeel daarin) later verkopen. Vanuit het gebied is er dan geen zeggenschap meer over wie de nieuwe (mede)eigenaar wordt.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid speelt mogelijk ook als de beide coöperaties Blauwvinger Energie en Energiek Zwartewaterland eigenaar worden van het windpark, of daarin een groot aandeel zouden verkrijgen. Het gevoel daarbij is dat de coöperaties op dit ogenblik nog niet echt het gebied vertegenwoordigen. De leden van deze coöperaties wonen immers voornamelijk elders in beide gemeenten.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid speelt ook bij (een deel van de) inwoners in het gebied als boeren eigenaar van het windpark worden, of daarin een groot aandeel hebben. Het gevoel daarbij is dat de boeren dan (het grootste deel van) de winsten ontvangen, terwijl het woongenot van andere inwoners ook wordt aangetast.

Voor de beide gemeenten, en ook voor de provincie, is een goede verdeling van de lusten en de lasten belangrijk. Dit is ook de basis van het begrip 'lokaal eigenaarschap'. De gemeente Zwolle en de provincie stellen ook als randvoorwaarde dat een project tenminste 50% lokaal eigendom is, en bij voorkeur meer. De gemeente Zwartewaterland gaat nog iets verder met het streven naar 75% lokaal eigendom en bij voorkeur 100%⁴. In de uitleg van de PPE-2024 beperkt het begrip 'lokaal' zich hierbij niet tot het projectgebied (met direct omwonenden), maar betreft dit het gehele gebied waarbinnen de bewoners lasten kunnen ervaren.

De vraag die voorligt is welke vorm van lokaal eigenaarschap in voldoende mate tegemoet komt aan de zorg van mensen over de verdeling van lusten en lasten. Een evenwichtig en transparant vergoedingsmodel, een participatieplan en een zeggenschapsplan zijn hier in onze optiek voor nodig. Dit wordt nader uitgewerkt in paragraaf 5.1.

Verhoudingen in de buurt

In veel van de gesprekken wordt erop gewezen dat vanaf het moment dat er sprake is van de mogelijke komst van windturbines de spanningen in de buurt zijn toegenomen. Geïnterviewden geven aan dat dit niet altijd los gezien kan worden van historische verhoudingen, maar deze ontwikkelingen hebben dat wel versterkt. Daar zijn zorgen over. Dit betreft spanningen tussen

⁴ Zie: <https://www.zwartewaterland.nl/lokaal-eigendom>

boeren en andere inwoners, maar ook tussen boeren onderling. Mensen hebben verschillende belangen, verwachtingen, zorgen en meningen, waardoor ze soms tegenover elkaar komen te staan.

De zorgen die er zijn over verhoudingen in de buurt zien wij als terecht. In de vele gesprekken die wij hebben gevoerd werd niet altijd positief en soms zelfs ongenueanceerd gesproken over anderen. De bijeenkomst op 13 november 2023, georganiseerd door Stimuland, was er op gericht om dit enigszins te verbeteren, door mensen (zowel voor- als tegenstanders) met elkaar te verbinden en in contact te brengen.

Mensen wijzen daarbij ook vaak naar de rol van de gemeente(n), waarbij genoemd wordt dat de gemeente niet altijd duidelijk communiceert wat zij wil en beoogt. Achterliggend zit daar ook een zorg of de belangen van bewoners wel voldoende worden meegewogen in besluitvorming. De wens om meer duidelijkheid van de gemeente(n) kwam ook tijdens de bijeenkomst van 13 november 2023 naar voren. Om dit te verbeteren heeft Stimuland de vragen verzameld en aan de gemeenten voorgelegd. Deze zijn samen met de antwoorden ter beschikking gesteld aan inwoners in het gebied. Aanvullend is op 28 februari 2024 een informatieve inloopavond georganiseerd.

4.2.6 Positie van eendenkooi Haasjes

In het gebied zijn drie eendenkooien. Dit zijn rechthoekige of vrijwel vierkante gebiedjes van circa 100 bij 150 meter, met bosschages en bomen en in het midden een vijver. Hierin werden vroeger eenden gelokt en gevangen voor consumptie. Dit was een economische activiteit die in voorgaande eeuwen ook gereguleerd was. Een belangrijk onderdeel van deze regulering was het 'afpalingsrecht', waarbij versturende activiteiten binnen een vastgestelde afstand niet was toegestaan, tenzij de kooier daar toestemming voor gaf. Tegenwoordig is de grond van de drie eendenkooien van Staatsbosbeheer.

Bij één van de eendenkooien, eendenkooi Haasjes, wordt door de betrokkenen aangegeven dat het afpalingsrecht nog geldig is. Dit betreft een afstand van 1130 meter vanaf het centrum van de eendenkooi. Gemeente Zwartewaterland heeft juridisch onderzoek laten doen in hoeverre dit afpalingsrecht nog steeds rechtsgeldig is omdat zij het breder maatschappelijk belang leidend wil laten zijn in hun afwegingen. Hierover bestaat nog geen volledige consensus. Op basis van het juridisch advies gaat de gemeente er vanuit dat dit afpalingsrecht de plaatsing van windturbines niet persé in de weg staat. Tegelijkertijd wil de gemeente dit niet forceren en rekening houden met de belangen van de eendenkooi.

Deze eendenkooi is in gebruik als vogelringstation, imkerij, voor allerlei activiteiten voor natuureducatie en het dient als refugium voor vogels. Het is waarschijnlijk dat de komst van windturbines in de nabije omgeving invloed hierop heeft. De eendenkooi wordt gepacht door een stichting die de eendenkooi beheert⁵. Het afpalingsrecht van de kooi ligt bij de kooiker, tevens voorzitter van het stichtingsbestuur.

⁵ De eendenkooi is in erfpacht genomen door Hennie Luten persoonlijk en niet door een stichting. De stichting doet het beheer. Het afpalingsrecht ligt bij de eendenkooi en bij de kooiker, tevens voorzitter van de stichting.

Eendenkooi Haasjes ligt midden in het gebied dat door de gemeente Zwartewaterland is aangegeven als zoekgebied voor windturbines. Dit zoekgebied wordt grotendeels overlapt door het gebied dat door het afpalingsrecht wordt omvat. Dat betekent dat, als het afpalingsrecht juridisch rechtsgeldig is en gestand wordt gedaan, voor de plaatsing van windturbines toestemming nodig is van de kooiker. Tegenstanders van de komst van windturbines zien hierin ook een mogelijkheid om windturbines tegen te houden. Zij benadrukken het belang van vogels en de rol van de eendenkooi daarin.

In gesprek met de kooiker geeft zij aan dat zij het voortbestaan van de eendenkooi voorop stelt. Met name de sociale functie van de eendenkooi, voor zowel de vrijwilligers als voor de omgeving, weegt voor haar zwaar. Zij zal een plan voor windturbines vanuit dat belang beoordelen en niet op voorhand tegen windturbines zijn. Zij wil niet dat de eendenkooi het kristallisatiepunt is van een beweging tegen windturbines.

Zoals eerder vermeld is de kooiker tevens werkzaam bij LEIS, waarvan een collega de begeleider is van BuurtWint. Met betrekking tot de ontwikkeling van windturbines is het denkbaar dat dit zou kunnen leiden tot tegengestelde belangen. Een aantal bewoners uit de buurt hebben hier ook op gewezen

5 Analyse en aanbevelingen

Wat is er nodig voor een breed gedragen, succesvol grootschalig project voor duurzame energie? En waar liggen de kansen voor dit gebied? Het is duidelijk dat in deze fase het verkrijgen van een breed draagvlak de grootste opgave is. Bij geen van de initiatieven lijkt daar op dit moment sprake van. Op basis van onze bevindingen verwachten wij ook niet dat een werkelijk breed draagvlak op korte termijn haalbaar is. Toch zijn er ook positieve signalen om het draagvlak te vergroten.

Een belangrijke pijler van beleid voor windenergie van de gemeenten en de provincie is gericht op zoveel mogelijk lokaal eigendom. Daar zijn een goede redenen voor, want lokaal eigendom is immers een goede en bewezen manier om draagvlak en lokale acceptatie te bevorderen. Wij constateren echter dat het beleid waarbij gestreefd wordt naar zoveel mogelijk lokaal eigendom ook een keerzijde heeft; er wordt namelijk heel veel van de mensen gevraagd. Van hun wordt gevraagd om zich te organiseren, tijd en energie beschikbaar te stellen en om een risicovol en complex project te initiëren, op een vakgebied waar zij zelf in het algemeen weinig tot geen kennis en ervaring binnen hebben. Zij zijn daarbij afhankelijk van de inhuur van expertise van anderen.

Er is hier sprake van een spanningsveld tussen enerzijds het belang van lokaal eigendom en anderzijds de benodigde expertise en professionaliteit.

Wij constateren verder dat de precieze uitleg van 'lokaal eigendom' niet altijd duidelijk is, met name ten aanzien van de afstand waarbij omwonenden 'mee moeten kunnen doen'. In het recentelijk uitgewerkte PPE 2024 wordt beschreven dat inwoners uit een groot gebied mee moet kunnen participeren, maar de invulling daarvan wordt ook niet precies omschreven.

Wij constateren verder dat de initiatiefnemers in dit gebied meer ondersteuning van de gemeenten hadden verwacht. Dat is te begrijpen vanuit het perspectief dat de gemeente immers (al dan niet impliciet) van hen vraagt om met een initiatief te komen. Deze ondersteuning wordt als beperkt ervaren.

In onderstaande paragrafen wordt nader ingegaan op de randvoorwaarden, mogelijkheden en een aantal aanbevelingen om te komen tot een breed gedragen, succesvol project voor duurzame energie in het (zoek)gebied.

5.1 Randvoorwaarden

Naar de beoordeling van Stimuland zijn er een aantal randvoorwaarden nodig om tot een breed gedragen, succesvol initiatief te komen. Daarbij is gebruik gemaakt van de Gedragscode Wind op Land⁶ en de Participatiewaai⁷. In deze documenten worden aanbevelingen gedaan om tot een breed gedragen project te komen. Deze randvoorwaarden zijn algemeen van aard en dienen bij de uitwerking van scenario's verder verfijnd te worden. In de volgende paragraaf wordt besproken in hoeverre de (mogelijke) initiatieven hieraan voldoen.

⁶ Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land, okt 2020, NWEA e.a.

⁷ Participatiewaai, nov 2019, NWEA e.a.

Verbinding met de omgeving

Het is belangrijk dat de initiatiefnemers een goede verbinding en communicatie hebben en houden met de omgeving, dat ze oog en oor hebben voor de zorgen en een open houding ten opzichte van mitigatie-mogelijkheden⁸. Dit geeft ook invulling aan de eisen die het PPE-2024 stelt aan participatie.

Mogelijkheden hiervoor zijn bijvoorbeeld:

1	Een klankbordgroep met mensen uit de buurt met verschillende achtergronden
2	Een bestuur met verschillende achtergronden
3	Regelmatig informatie- en inspraakbijeenkomsten
4	Transparante informatievoorziening en regelmatige communicatie over de voortgang

Voor een goede invulling hiervan ligt een coöperatie of een vereniging voor de hand, maar in principe is een andere organisatie hierbij ook mogelijk.

Goede verdeling van de lusten en de lasten

Om een breed draagvlak te verkrijgen is het belangrijk dat er duidelijkheid is, compensatie, participatie en zeggenschap. Hiervoor zijn de volgende zaken gebruikelijk en noodzakelijk:

1	Een evenwichtig en transparant <u>vergoedingenmodel</u>, waarin tenminste de volgende elementen zijn opgenomen: a. Een vergoeding ter compensatie van verminderd woongenot, bijvoorbeeld gerelateerd aan de afstand van de woning tot de windturbines. b. Een vergoeding voor de grondeigenaren voor het gebruik van de grond, voor de turbine-locaties en de service-weg daarnaartoe. c. Een vergoeding voor de inbreng van investeringen, met een onderscheid tussen risicodragend (eigen vermogen) en beperkt risicodragend (lening).
2	Een evenwichtig en transparant <u>financieel participatieplan</u> over wie in aanmerking komt om financieel mee te participeren, waarbij mensen uit de buurt als eerste in aanmerking komen. Hierbij speelt natuurlijk ook een rol dat er voldoende financiële draagkracht moet zijn om een dergelijk project te realiseren.
3	Een evenwichtig en transparant <u>zeggenschapsplan</u> over wie mag meebeslissen over de inhoudelijke inrichting van het windpark en het project als geheel, zoals de turbinelocaties, turbinekeuze, keuze adviespartners, contractpartners, het vergoedingenmodel, participatiemogelijkheden, enz. Hierin wordt ook bepaald hoe de stemverdeling is, bijvoorbeeld alleen één stem per adres of ook een extra stem voor grondeigenaren.

⁸ Mitigatiemogelijkheden zijn erop gericht om hinder te beperken. Deze zijn vaak technisch van aard, zoals bijvoorbeeld: vogeldetectie, geluidsbeperking, radargestuurde nachtverlichting of uitschakeloptie bij slagschaduw. Om de invloed op vogels te beperken kan een natuurcompensatie een mogelijkheid zijn.

Professionaliteit in de organisatie

Er komt veel kijken bij de ontwikkeling van een project voor windturbines, op het gebied van:

1	Procedures betreffende vergunning, milieueffectrapportage, SDE-subsidie
2	Financiën
3	Technische aspecten ten aanzien van turbinekeuze en netaansluiting
4	Verbinding met de omgeving ten aanzien van financiële participatie, compensatie en zeggenschap
5	Bestuur en organisatie

Er wordt veel van initiatiefnemers (en bijvoorbeeld bestuursleden van coöperaties) verwacht, terwijl zij hier in de meeste gevallen weinig of geen ervaring mee hebben. Bovendien is het ook niet hun dagelijks werk, maar doen ze dat in hun vrije tijd erbij. Het is daarom van groot belang dat de initiatiefnemer hiervoor professionaliteit in huis heeft of haalt. Voor lokale energie-initiatieven biedt de Provincie Overijssel hiervoor een financieringsmogelijkheid (LEI-F) vanuit het Energiefonds Overijssel (EFO). Daarnaast biedt het programma Nieuwe Energie Overijssel ook LEI-coaches om een lokaal energie-initiatief (LEI) te ondersteunen. Deze LEI-coaching wordt georganiseerd door Natuur en Milieu Overijssel.

Voldoende financiële draagkracht

Een project voor duurzame energie vraagt om een flinke investering, zeker als het gaat om een aantal grote windturbines. Hiervoor is het mogelijk om leningen bij banken (vreemd vermogen) te verkrijgen, maar een deel zal ook vanuit de aandeelhouders of participanten moeten worden opgebracht (eigen vermogen). Vanuit het belang van draagvlak komt deze investering van de mensen uit het gebied. Als daar onvoldoende financiële draagkracht beschikbaar is, is het misschien nodig om samen te werken met andere partijen.

Heldere kaders vanuit gemeente(n) en provincie

Voor een succesvol project is het belangrijk dat het voor de initiatiefnemers helder is wat de kaders zijn vanuit de gemeente(n) en provincie waar het project aan moet voldoen. Een aantal vragen uit de vragenlijst die door de mensen uit het gebied zijn gesteld, hebben hier betrekking op. Deze zijn door de beide gemeenten en de provincie beantwoord. Zie hiervoor de bijlage.

De landelijke normen voor windturbines betreffende afstand, verlichting, tiphoogte, geluid en slagschaduw zijn in concept gereed, maar nog niet definitief vastgesteld. Deze worden naar verwachting medio 2025 definitief. Tot die tijd mogen lokale normen worden gehanteerd, maar het is niet waarschijnlijk dat een vergunningsaanvraag voor windturbines voor die datum wordt ingediend. Het ligt daarom voor de hand om de landelijke conceptnormen als uitgangspunt te kiezen, tot de landelijke norm (misschien gewijzigd) geldig wordt.

5.2 Mogelijkheden in het gebied

De kernvraag was of er in dit gebied draagvlak is om gezamenlijk te werken aan de ontwikkeling van grootschalige duurzame energieopwekking. Op basis van bovenstaande bevindingen zien wij hiervoor een aantal mogelijkheden. Deze worden hieronder samengevat.

5.2.1 Zonnevelden

De beide initiatieven in het gebied hebben te maken met een veranderd overheidsbeleid. Voor het initiatief aan de Verkavelingsweg betreft dit een aanscherping van het gemeentelijk beleid ten aanzien van lokaal eigenaarschap. Voor het initiatief in de Ruiten betreft dit een verandering van het provinciaal beleid, waarbij zonnevelden op landbouwgrond niet meer worden toegestaan. Voor beide initiatieven betekent dit dat het waarschijnlijk niet door gaat, tenzij hier in een rechterlijke procedure anders over wordt besloten.

De beide initiatieven voor zonnevelden in het gebied hebben geen breed draagvlak vanuit de omgeving. In beide gevallen geven de initiatiefnemers aan wel geprobeerd hebben om dat draagvlak te verkrijgen of daar nog mee bezig te zijn.

Veel mensen in het gebied zijn tegen de aanleg van zonnevelden in het gebied, met als belangrijkste bezwaar dat hier landbouwgrond voor gebruikt wordt. Dit is in overeenstemming met het veranderde beleid van de provincie, waarin zonnevelden op landbouwgrond in principe niet meer toegestaan is. Dit bij elkaar opgeteld concluderen wij daarom dat een breed gedragen initiatief voor een zonneveld vanuit het gebied niet haalbaar lijkt te zijn.

5.2.2 Windturbines

Op basis van bovenstaande zijn er twee initiatieven die zich zouden kunnen ontwikkelen tot een breed gedragen project voor duurzame energie. Dit zijn:

1	DuurSaam BuurtWint
2	Buurtvereniging Duurzame Projecten i.o.

Van deze is BuurtWint het verst in de ontwikkeling. Buurtwint heeft zich in het gebied breed gepresenteerd en heeft formeel een coöperatie opgericht. Zoals beschreven in paragraaf 4.2.4 kan Buurtwint nu nog niet rekenen op een breed draagvlak. Anderzijds liggen er wel kansen om de betrokkenheid van de omgeving te vergroten, waarbij de bovengenoemde randvoorwaarden kunnen helpen.

Het tweede initiatief, Buurtvereniging Duurzame Projecten i.o., heeft een andere invalshoek. De initiatiefnemer zoekt vanaf het begin samenwerking met projectontwikkelaars. Er moet nog een keuze gemaakt worden met welke projectontwikkelaar de grondeigenaren verder willen gaan. Daarna wil men het plan presenteren aan de omgeving. Belangrijke vragen in dit verband zijn hoe de eigendomsverhoudingen zullen komen te liggen in relatie tot het gewenste 'lokaal eigenaarschap' en hoe het vergoedingsmodel er uit gaat zien in relatie tot een goede verdeling van 'lusten en lasten'.

Daarnaast zien wij nog een andere mogelijkheid die zou kunnen doorgroeien tot een breed gedragen project voor duurzame energie. Dit is:

3

De coöperaties Energiek Zwartewaterland en Blauwvinger Energie

De coöperaties Energiek Zwartewaterland en Blauwvinger willen graag een rol spelen bij de ontwikkeling van een initiatief voor duurzame energie in het gebied, maar zij hebben (nog) geen initiatief (kunnen) presenteren. Er is dan ook nog geen sprake van een initiatief in de zin dat dit komt vanuit bewoners van het gebied en/of gepresenteerd gaat worden aan bewoners van het gebied. Maar het is een realistische optie dat de coöperaties een project kunnen realiseren 'voor en door' bewoners van het gebied. De uitdaging waar ze voor staan is om voldoende draagvlak en leden in het gebied te werven, en om grondeigenaren daarin mee te krijgen.

De drie bovengenoemde opties zijn onderling verschillend. Het is denkbaar dat een combinatie van twee of zelfs drie van de bovenstaande opties het initiatief kan versterken. Een optie is dus:

4

Een combinatie van de twee of drie bovengenoemde

Daarvoor is het nodig dat de partijen bereid zijn om samen te werken en dat ze elkaar kunnen vinden in goede afspraken. Daarbij zien wij dat niet iedere combinatie eenvoudig te realiseren zal zijn. Met name voor een samenwerking tussen Duursaam BuurtWint en Buurtvereniging Duurzame Projecten i.o. zullen beide partijen stappen moeten zetten. Beide partijen zijn er nu nog van overtuigd dat de andere partij het verkeerd ziet en geven aan nu niet met elkaar te kunnen samenwerken. Daarnaast is de bereidheid om de mogelijkheden hiervoor opnieuw samen te verkennen momenteel niet aanwezig.

Een mogelijke samenwerking tussen Duursaam BuurtWint en de beide coöperaties is denkbaar, maar verkennende gesprekken hierover moeten nog plaatsvinden. BuurtWint houdt hiervoor de boot nog af, omdat ze zich nog niet willen committeren aan samenwerking met een bepaalde partij. Zij willen dit eerst afstemmen met de leden.

Een mogelijke samenwerking tussen Buurtvereniging Duurzame Projecten i.o. en één van de beide coöperaties is denkbaar, maar lijkt niet eenvoudig. Men kent elkaar daarvoor nu onvoldoende. Het zal tijd en inspanningen vragen om elkaar te leren kennen.

5.3 Aanbevelingen

In de voorgaande paragrafen zijn een aantal randvoorwaarden en een aantal mogelijkheden beschreven, om te komen tot een project voor windenergie, met lokaal eigenaarschap en voldoende draagvlak. Op basis van onze bevindingen, zoals in dit rapport beschreven, is het duidelijk dat met name op het gebied van draagvlak er nog een weg te gaan is, voor elk van de mogelijke initiatieven. Een aantal van onze aanbevelingen is erop gericht om dit draagvlak te vergroten. Daarnaast doen we enkele aanbevelingen die erop zijn gericht om het initiatief zelf te versterken.

Aanbevelingen aan de gemeenten en de provincie

1	Geef heldere kaders mee aan de initiatiefnemers voor windturbines, zodat zij weten waaraan zij moeten voldoen. Dit met name ten aanzien van: a. Afstand, verlichting, tiphoogte, geluid en slagschaduw. In afwachting van de landelijke normen hiervoor, ligt het voor de hand om tot die tijd uit te gaan van de concept-norm. b. Gewenste invulling van de begrippen 'lokaal eigenaarschap' en 'verdeling van lusten en lasten', zoals beschreven in de PPE-2024.
2	Geef de initiatiefnemers de tijd om zich goed te organiseren, een goede invulling te geven aan 'lokaal eigenaarschap', de 'verdeling van lusten en lasten' te bepalen en verbinding te creëren met de omgeving.
3	Geef de initiatiefnemers de aandacht die ze nodig hebben. Ondersteun hen waar mogelijk, want zij proberen immers invulling te geven aan de taakstelling van de energietransitie. Communiceer open over de kaders en wensen vanuit de gemeente en de provincie.
4	Zie er op toe dat de initiatiefnemers blijven streven naar verbinding en goede communicatie met de omgeving. Ondersteun hun daarbij, daar waar nodig.

Aanbevelingen aan de initiatiefnemers voor wind

1	Besteed aandacht aan de zaken die als randvoorwaarden hierboven worden beschreven en de kaders zoals beschreven in de PPE-2024. a. Verbinding met de omgeving b. Goede verdeling van de lusten en de lasten, met daarbij: i) Vergoedingenmodel ii) Participatieplan iii) Zeggenschapsplan c. Professionaliteit in de organisatie d. Voldoende financiële draagkracht
2	Sta open voor suggesties om het initiatief te verbeteren, betreffende: a. Maatregelen om hinder te beperken, ook als die iets verder gaan dan de strikte normen, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van nachtverlichting en geluidsbeperking. b. Maatregelen om nadelige effecten op de natuur te beperken. i) Specifiek voor de invloed van windturbines op vogels bij en rondom de eendenkooien, adviseren wij om mogelijkheden te onderzoeken om in het gebied zelf natuurcompensatie te realiseren. Dit kan bijdragen aan een breder draagvlak onder mensen die zich zorgen maken over de invloed op de natuur. c. Verbreding van het draagvlak. i) Specifiek aan BuurtWint geven wij in overweging om de inwoners van buurtschappen Genne en Holten, in het gebied tussen de Doornweg/Verkavelingsweg en de Vecht/Zwarte Water ook de mogelijkheid te geven om lid te worden van de coöperatie DuurSaam BuurtWint. Dit draagt bij aan een breder draagvlak.
3	Zoek de strategische samenwerking met andere partijen die het initiatief kunnen versterken op het gebied van draagvlak, professionaliteit en financiële draagkracht. Accepteer hierbij een reële verdeelsleutel. a. Specifiek aan BuurtWint adviseren wij om een samenwerking te verkennen met de coöperaties Blauwvinger Energie en Energiek Zwartwaterland. Dit verbreedt het draagvlak en brengt ervaring binnen.
4	Huur specifieke expertise in, op die gebieden waar dat nog voor nodig is. Maak hierbij gebruik van de financieringsmogelijkheid vanuit het Energiefonds Overijssel. Ondersteuning kan ook worden geboden door de LEI-coaches via Natuur en Milieu Overijssel.

5.4 Tot slot

Wij hebben gemerkt dat de mogelijke komst van windturbines en/of zonnevelden een grote invloed heeft op dit gebied. Ook in een bredere context komt er veel op dit gebied af. Veel bewoners zien de bedreiging dat hun werk- en leefomgeving wordt aangetast. De uiteenlopende belangen, zorgen en meningen zetten druk op de onderlinge verhoudingen in de buurt. Het vertrouwen in de landelijke en de lokale overheid is broos. Een aantal mensen zal proberen om de komst van windturbines via een juridische procedure tegen te houden.

Op dit punt is dit gebied niet uniek. Op veel plaatsen in het land ontstaan zorgen en spanningen door de mogelijke komst van windturbines en/of zonnevelden. En ook elders is er sprake van een bredere context. Tegelijkertijd is het wel van belang om hier begrip en aandacht voor te hebben.

Anderzijds komen er ook positieve signalen uit de buurt. Sommige bewoners zien kansen en tonen initiatief om samen iets goeds te realiseren. Behalve de uitgesproken opvattingen, was er in veel gesprekken ook ruimte voor nuance, begrip en verbinding met andere mensen. Hierin ligt de kans om draagvlak en betrokkenheid te vergroten en om de verhoudingen in de buurt enigszins te herstellen.

In de vele gesprekken die wij met bewoners hadden, hebben zij hun belangen, zorgen en meningen met ons gedeeld. Wij willen hun danken voor het vertrouwen dat zij hierin in ons gesteld hebben.

De gemeenten hebben geïnvesteerd in een gebiedsproces. Wij hebben geprobeerd hier open en onafhankelijk invulling aan te geven. Vanuit deze onafhankelijke rol, neutrale rol hebben wij zuivere informatie boven tafel kunnen krijgen. Verdere uitwerking van de scenario's in samenwerking met de inwoners van dit gebied hebben wij vanwege de dynamiek en complexiteit in dit proces niet kunnen afronden. De bestaande initiatieven willen dit zelf oppakken, en geven ook aan hiervoor voldoende kennis in huis te hebben.

Wij vertrouwen erop dat onze bevindingen voor zowel de initiatiefnemers als de gemeenten bijdragen aan inzicht en handelingsperspectief voor gedragen ontwikkelingen ten aanzien van de grootschalige opwek van energie in het gebied.

6 BIJLAGE: LIJST MET ORGANISATIES

In dit project is gesproken met diverse organisaties die betrokken zijn bij de ontwikkelingen in het gebied.

- Berkum Energieneutraal
- Eendenkooi Haasjes
- Energiek Zwartewaterland en Blauwvinger Energie
- European Energy
- LEIS
- Provincie Overijssel
- Staatsbosbeheer
- Statkraft / Antea Group
- Streekvereniging De Marsen
- Ventolines
- Waterschap Drents-Overijsselse Delta
- Gemeente Zwartewaterland
- Gemeente Zwolle

7 BIJLAGE: VEELGESTELDE VRAGEN EN ANTWOORDEN

50 vragen & antwoorden

Over zon, wind, proces en initiatieven

Zwolle

Zonneparken

1. De provincie Overijssel heeft nieuw beleid aangekondigd voor zonneparken. Wat houdt dit nieuwe beleid precies in?

Het beleid houdt in dat de provincie geen verdere ontwikkeling van zonnepanelen op landbouwgrond meer toestaat. Kleine zonneparken (tot 2 ha) worden onder voorwaarden nog wel toegestaan. Projecten waarvoor al een vergunning is aangevraagd kunnen worden afgehandeld. Nieuwe projecten worden niet in behandeling genomen. Gemeente en provincie zijn nu in overleg hoe dit in de praktijk uitgevoerd moet worden.

2. Waarom heeft de provincie het beleid veranderd? Dit komt over als jojo-beleid (eerst wel en dan weer niet zonneparken).

In het voorjaar van 2023 zijn er provinciale verkiezingen geweest. De BBB is toen als grote winnaar uit de bus gekomen. Één van hun programmapunten was geen zonnepanelen op landbouwgrond. Dat is ook in het coalitieakkoord van de provincie Overijssel gekomen. En dat is nu in beleid omgezet. Maar ook landelijk is de beleidstrend om geen nieuwe zonneparken op landbouwgrond meer toe te staan.

3. Wat is de rol van de provincie hierin? En wat is dan de rol van de gemeente?

De provincie heeft de bevoegdheid om op provinciaal niveau kaders vast te stellen waarbinnen zonneparken al dan niet kunnen worden ontwikkeld. Gemeenten dienen zich aan die kaders te houden. De provincie Overijssel heeft nu besloten dat gemeenten geen (nieuwe) aanvragen voor zonneparken op land in behandeling mogen nemen. Daar hebben gemeenten zich aan te houden. Wel is er sprake van een overgangssituatie waarin wordt bekeken wat het nieuwe beleid betekent voor individuele initiatieven. Dit is afhankelijk van het ontwikkelingsstadium van die initiatieven.

5. Hoeveel ruimte is er nog voor nieuwe initiatieven voor zonneparken?

Zowel op grondgebied van de gemeente Zwartewaterland als van de gemeente Zwolle is er in principe nog wel fysieke ruimte om zonneparken te realiseren. Alleen gaat het nieuwe provinciale beleid de ontwikkeling van nieuwe zonneparken tegen. Dit in lijn met het landelijke beleid.

4. Hoe worden de bestaande initiatieven (van Hogeboom en van Statkraft) daardoor beïnvloed?

Het initiatief van Hogeboom wordt niet beïnvloed door het nieuwe beleid. De vergunning voor het project was al aangevraagd. Het initiatief van Statkraft is door de gemeente Zwolle op de lijst gezet om over in gesprek te gaan met de provincie in het kader van de overgang naar het nieuwe provinciale beleid.

6. Hoe ver is de procedure rondom het zonnepark van Hogeboom? Wat zijn de vervolgstappen? Wat zijn de mogelijkheden om hier inspraak in te hebben?

Het college heeft op 13 februari 2024 besloten om de gevraagde omgevingsvergunning voor het zonnepark nabij Verkavelingsweg 4a in ontwerp te verlenen. De locatie is in 2020 aangewezen als pilotlocatie voor de opwerk van grootschalige zonne-energie. Vervolgens is het voortraject gestart en is de uiteindelijke omgevingsvergunning in 2022 aangevraagd. In december 2023 vond hierover een openbare raadsbijeenkomst plaats. Inmiddels is de aanvraag klaar voor besluitvorming.

Het college vraagt nu de gemeenteraad om een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te verlenen. Met het afgeven van deze verklaring geeft de raad aan in te stemmen met het verlenen van de omgevingsvergunning. De ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen ligt dan voor zes weken ter inzage. Besluit de raad om de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen niet te verlenen, dan zal de gemeente de omgevingsvergunning moeten weigeren. De raadsbijeenkomst waarin de raad hierover uitspraak zal doen vindt waarschijnlijk in maart plaats.

7. Er zijn zorgen over de invloed op flora en fauna, bijvoorbeeld wulpen en boomvalken. Deze staan op de rode lijst van bedreigde diersoorten. Wordt de invloed op flora en fauna meegenomen in de afweging van zonneparken? Zo ja, hoe dan?

Bij de ruimtelijke beoordeling van een aanvraag om een zonnepark moet ook onderzoek worden gedaan naar ecologie. Flora en fauna wordt dus meegenomen bij de toetsing van de aanvraag.

9. Wordt er ook een MER gedaan op projecten voor zonneparken?

Nee, er wordt niet een volledige MER uitgevoerd.
Het was lang onduidelijk of een zonnepark valt onder het Besluit milieueffectrapportage. Uit de uitspraak van de Raad van State (ABRvS 14 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2770) blijkt dat dit niet het geval is.

8. Wordt dat bijvoorbeeld ook gemeten? Zo ja, hoe dan?

Nee. Er is geen monitoringsplicht.

10. Wat wordt precies bedoeld met lokaal eigenaarschap?

Met het begrip 'lokaal eigendom' bedoelen we dat niet alleen de lasten in een gebied worden gevoeld, maar dat ook de financiële lusten van opwek van zon en/of wind binnen hetzelfde gebied moeten blijven. Overheden willen bevorderen dat de lusten breed worden gedeeld en niet beperkt blijven tot bijvoorbeeld de grondeigenaren.

11. Waarom is of wordt dit niet als eis gesteld voor het zonnepark Hogeboom?

Omdat het project Hogeboom onderdeel is van de pilotprojecten zoals die in 2019 door de gemeenteraad van Zwartewaterland destijds zijn vastgesteld. Het doel van die pilots was om te toetsen of het beleid van Zwartewaterland voor zonneparken afdoende was. Op basis daarvan is het nieuwe beleid geformuleerd voor zowel landschappelijke inpassing als lokaal eigendom.

13. Is het mogelijk om een aansluiting te krijgen voor zonneparken?

In principe wel. Door netcongestie kan een aansluitmogelijkheid wel worden vertraagd. Indien geen aansluitmogelijkheid op beperkte afstand van een gepland zonnepark voorhanden is kan de aanleg van een extra kabel noodzakelijk zijn. Dit brengt wel extra kosten met zich mee.

12. Wat is het rendement van zonneparken?

Dat hangt van heel veel factoren af. Het type paneel, omvormer, de opstelling. Of er sprake is van schaduwwerking door objecten in de omgeving. Je mag er wel vanuit gaan dat als een zonnepark niet rendabel is deze niet gerealiseerd gaat worden.

14. Kan het elektriciteitsnet dit wel aan?

In veel regio's in het land bestaat er congestie op het elektriciteitsnetwerk. Hierdoor zijn er lokaal zowel qua teruglevering van elektriciteit op het netwerk alsook levering van elektriciteit aan het net problemen. In de huidige fase van de energietransitie wordt gewerkt aan verbetering van het elektriciteitsnetwerk. Dit wordt zoveel mogelijk afgestemd op de ontwikkeling van elektriciteitsvraag en -aanbod. En andersom: nieuwe ontwikkelingen rond wind en zon houden rekening met wat het netwerk waar en wanneer aankan.

15. Is een zonnepark nog wel rendabel als er sprake is van netcongestie?

Als een zonnepark niet rendabel is wordt het park niet gerealiseerd.

17. Bij Genne heeft de gemeente 21 hectare grond aangekocht. Waarom kunnen daar geen zonnepanelen?

Ons is deze grondaankoop niet bekend. De gemeente heeft grond aangekocht rondom het hoogspanning – middenspanning (HSMS) station Zwartsluis. Dit ligt in het zoekgebied Zwartsluis. We zijn daar aan het kijken of we zon op land kunnen realiseren. Het beleid van de provincie maakt dit nu wel moeilijk.

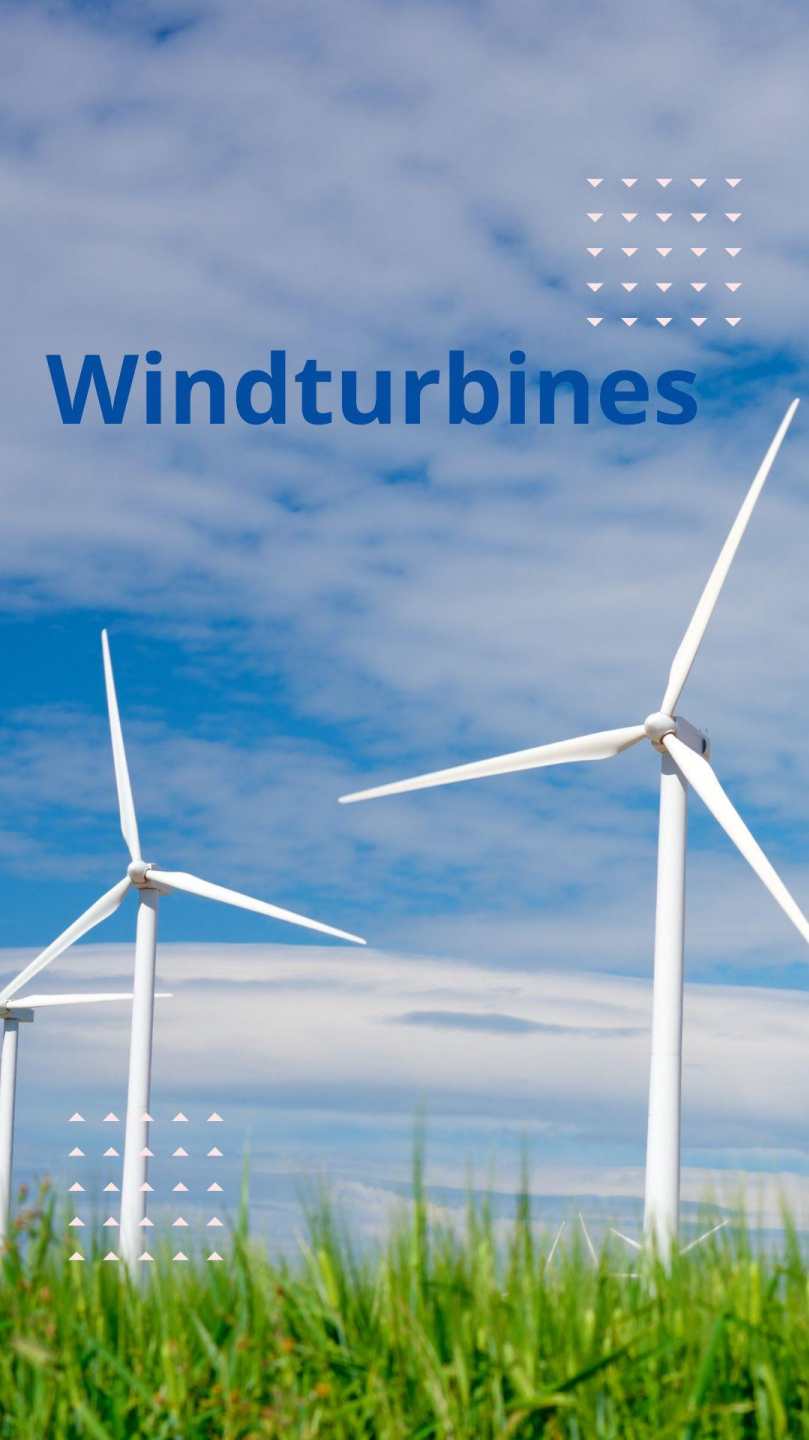
16. Waarom wordt zon op dak niet meer gestimuleerd?

In de gemeente Zwartewaterland wordt zon op dak gestimuleerd. Maar ook hier hebben we te maken met congestie.

En bij zon op dak spelen nog de volgende zaken:

- › Constructie van bedrijfsdaken is soms te zwak voor zonnepanelen;
- › Verzekeringen tegen brandschade zijn soms niet te krijgen of te kostbaar;
- › Brandveiligheid;
- › De eigendomssituatie van panden is soms een belemmering (huur/lease/koop).

De gemeente Zwolle staat ook zon op dak voor. Omdat zonnepanelen steeds goedkoper worden, worden ze vanaf begin 2024 niet langer door de gemeente gesubsidieerd.

Windturbines

18. Hoe is het zoekgebied wind van Zwartewaterland tot stand gekomen?

De gemeente Zwartewaterland heeft daarover in 2021 en 2022 een uitgebreid proces gevoerd en heeft twee gebieden voor wind aangewezen:

- Genne-Holten
- Zwartsluis

Waarbij de raad besloten heeft om de 50GWh die de gemeente heeft opgenomen in haar RES bod in het gebied Genne-Holten te laten landen.

19. Waarom was er geen mogelijkheid om hier inspraak in te hebben?

In 2021 en 2022 is er de mogelijkheid geweest om inspraak te hebben op de zoekgebieden. Daarvan is door inwoners uit dit gebied ook gebruikgemaakt.

20. Waarom worden windturbines niet gegroepeerd tussen A28 en spoorlijn?

In het kader van de opstelling van de Regionale EnergieStrategie West Overijssel is door de deelnemende gemeenten afgesproken dat gemeenten de door het rijk gestelde energiedoelen moeten behalen op hun eigen grondgebied. Los hiervan staan er tussen de A28 en de spoorlijn al turbines. En daar wonen ook mensen.

22. Er zijn zorgen over de invloed op flora en fauna, bijvoorbeeld wulpen en boomvalken. Deze staan op de rode lijst van bedreigde soorten. Wordt de invloed op flora en fauna meegenomen in de afweging van windturbines? Zo ja, hoe dan?

Ja. De beoordeling van de effecten van windturbines op flora en fauna maken deel uit van milieueffectrapportage.

21. Als er nu windturbines komen, kunnen we dan de garantie krijgen dat er niet meer komen?

Nee, garanties kunnen daarover niet worden gegeven. Indien nu een aantal turbines wordt geplaatst dat ruimte over laat voor extra turbines zouden deze later alsnog geplaatst kunnen worden. Wel kunnen de gemeenten met de provincie programmeringsafspraken te maken. Op die manier kun je als gemeenten zekerheid krijgen over hoeveel van de RES-opgave (tot 2030) maximaal in het ZSDZ-gebied (Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Zwartewaterland) komt.

23. Wordt dat bijvoorbeeld ook gemeten? Zo ja, hoe dan?

Daar moeten afspraken over gemaakt worden. Meet(monitorings)afspraken zullen onderdeel zijn van het exploitatieplan van de windturbines.

24. Wordt er ook een MER gedaan op projecten voor windturbines?

Ja.

25. Wat wordt precies bedoeld met lokaal eigenaarschap?

Het begrip 'lokaal eigendom' is bedoeld om aan te geven dat niet alleen de lasten van windturbines in een gebied worden gevoeld, maar dat ook de financiële lusten van die molens binnen hetzelfde gebied moeten blijven. Overheden willen bevorderen dat de lusten breed worden gedeeld en niet beperkt blijven tot bijvoorbeeld de grondeigenaren.

26. Wat is het rendement van windturbines?

Dat hangt af van de exacte locatie (windaanbod) en van het type turbine. Daarnaast spelen uiteenlopende investeringsposten een rol in de uiteindelijke hoogte van het rendement. Uiteraard worden windturbines uitsluitend gerealiseerd als dat een renderende investering is.

27. Is het mogelijk om een aansluiting te krijgen voor windturbines?

Ja. Dit wordt mogelijk gemaakt door een aansluiting op het bestaande net of er wordt een extra kabel aangelegd. Deze activiteit en de kosten daarvan maken deel uit van de businesscase van een windturbine(park).

28. Kan het elektrische net dit wel aan?

De capaciteit van het elektriciteitsnet wordt verhoogd in relatie tot geplande ontwikkelingen in vraag en aanbod van energie. De investeringen in het net maken aansluiting van windturbines mogelijk. Dat kan soms enige tijd duren.

29. Wie gaat over vergunningverlening voor windturbines? Gemeente of provincie?

De provincie is veelal bevoegd gezag. Dit omdat de geplaatste windmolens tegenwoordig (vrijwel) altijd een vermogen opwekken waarboven de provincie in plaats van de gemeente bevoegd gezag is. De provincie kan de rol van bevoegd gezag overdragen aan de gemeente.

Check ook
www.platformparticipatie.nl/windturbinesleefomgeving

30. Welke afstandsnormen gaat de gemeente of de provincie hanteren? En welke andere eisen worden gehanteerd voor windturbines, bijvoorbeeld voor verlichting, tiphoogte, geluid, slagschaduw?

Tot 1 juli 2025 is het mogelijk windprojecten te ontwikkelen op basis van lokale milieunormen. Veel gemeenten wachten op normen die door het rijk worden vastgesteld. De verwachting is dat de nieuwe normen medio 2025 definitief zijn.

Het rijk heeft het najaar 2023 het Ontwerpbesluit Windturbines leefomgeving gepubliceerd.

De belangrijkste (concept)normen hierin zijn:

- › Voor geluid wordt de standaardwaarde 45 dB Lden en 39 dB Lnight. En een grenswaarde van 47 Lden en 41 Lnight.
- › Er komt een aparte regel voor tonaal geluid. Dat wordt een toeslag van 5 dB Lden. (rekenvoorbeeld: stel met je turbine zit je op 43 dB Lden, dus onder de norm, maar vanwege tonaal geluid heb je + 5 dB Lden, dus in totaal op 48 dB Lden,
- › Er mag niet meer dan 6 uur per jaar en 20 minuten per dag aan slagschaduw worden veroorzaakt. Daar moet een logboek voor worden bijgehouden.
- › Beperkt kwetsbare gebouwen en locaties mogen niet binnen de PR10-06 contour liggen (dit was de PR10-05 contour).
- › De obstakelverlichting is opgenomen in de windturbinebepalingen. Er komt geen verplichting tot gezamenlijke verlichting met een transponder. Dit mag wel in de exploitatie worden opgenomen.
- › Er komt een afstandsnorm van tweemaal de tiphoogte die geldt voor 'windturbinegevoelige gebouwen'

Tot en met 22 november 2023 konden zienswijzen worden ingediend. Naar aanleiding van ingediende zienswijzen kunnen deze normen nog worden aangepast.

31. Welke invloed kunnen omwonenden hebben bij het vaststellen van deze eisen?

Betrokkenen in een gebied kunnen geen normen vaststellen. Dit wordt gedaan door bevoegd gezag. Deze normen vormen een ondergrens. In principe kunnen de betrokkenen in een gebiedsproces samen met initiatiefnemers besluiten om invulling aan deze normen te geven en af te wijken van deze ondergrens. Dit bijvoorbeeld door een grotere afstand tussen huizen en turbines af te spreken dan in de normen als ondergrens is opgenomen.

Het rijk heeft najaar 2023 het Ontwerpbesluit Windturbines leefomgeving gepubliceerd.

Tot en met 22 november 2023 konden zienswijzen worden ingediend. Hierop kunnen bewoners dus geen invloed meer uitoefenen.

33. Waarom worden kleine windmolens niet meer gestimuleerd?

Zwartewaterland: Kleine erfmolens kunnen interessant zijn voor individuele boerderijen. Deze maken boerderijen ook meer zelfvoorzienend te maken en kunnen goed worden gecombineerd met zonnepanelen op het dak. De bijdrage aan de gehele energietransitie is echter slechts bescheiden. Ter vergelijking: Een grote windturbine levert circa 1000 keer zoveel energie als een kleine erfmolen.

32. Waarom heeft de gemeente regels voor de tiphoogte van erfmolens, terwijl tegelijkertijd ruimte wordt gegeven voor hele grote windturbines?

Dat is een politieke keuze. Grote windturbines zijn wenselijk om de Nederlandse maatschappij van duurzame energie te voorzien. Normen hiervoor worden op rijksniveau vastgesteld. Erfmolens zijn gericht op de energievoorziening van particulieren en/of private bedrijven en betreffen kleinschalige opstellingen. Op dit schaalniveau stellen gemeenten veelal de ruimtelijke kaders vast.

34. Er bestaan systemen waarbij lampen op windturbines alleen aan gaan wanneer vliegtuigen naderen. Heeft dit wel zin omdat zoals bekend in het luchtruim veel vliegverkeer is?

Ja, dit heeft wel zin. Op lagere hoogtes, waar de aanwezigheid van turbines het luchtverkeer zou kunnen hinderen, is niet zoveel vliegverkeer. De verlichting kan dan mogelijk langere tijd uit zijn.

Proces & initiatieven

35. Waarom wordt de procesvoering rond de ontwikkeling van wind- en/of zonneparken bij gemeenten neergelegd en niet landelijk gecoördineerd?

Het rijk heeft eerdere windprojecten 'vanuit Den Haag' gecoördineerd wat tot veel maatschappelijke weerstand leidde. Daarop is besloten om deze processen aan de gemeenten over te laten omdat deze dichterbij de burger staan.

Bij het opstellen van de Regionale EnergieStrategie (RES) is tussen gemeenten gecoördineerd.

36. Hoe wordt draagvlak voor windturbines of zonneparken gemeten?

Draagvlak is lastig te meten in harde cijfers. Met draagvlak wordt ook niet bedoeld dat iedereen een voorstander van de realisatie van windturbines is. Het gaat om de mate van acceptatie van de ontwikkeling en dat betrokkenen begrijpen waarom het wenselijk is. En ook dat er rekening wordt gehouden met belangen en dat zij via de procesgang om turbines te realiseren goed geïnformeerd en betrokken worden. Enquêtes, gesprekken en interviews kunnen inzicht geven in het draagvlak.

37. Waarover kan men zeggenschap hebben als het gaat om de ontwikkeling van wind- en/of zonneparken? Waarover kan worden meegepraat? Luistert de overheid naar de inbreng van burgers en organisaties?

Jazeker, de overheid vindt de inbreng van burgers en organisaties bij de inrichting van de leefomgeving zeer belangrijk. Dat is vastgelegd in de Omgevingswet. Zwolle en Zwartewaterland hebben ook hun eigen participatiebeleid. 'Zeggenschap' in de zin van beslisbevoegdheid ligt in Nederland bij het bevoegd gezag als het om publieksaangelegenheden gaat. 'Meedenken en meedoen' heeft vooral zin om de ruimtelijke inpassing van plannen vorm te geven. Het bevoegd gezag luistert beslist, maar dat is iets anders dan elke suggestie overnemen. Ideeën en suggesties worden afgezet tegen inhoudelijke beoordelingskaders en het algemeen belang. Staan die de uitvoering van suggesties niet in de weg, dan kunnen die suggesties overgenomen worden.

Meedenken is mogelijk over de ruimtelijke inpassing van turbines.

38. Wat gebeurt er als burgers en organisaties de ontwikkeling van wind- en/of zonneparken ongewenst vinden? Worden deze dan onder dwang gerealiseerd? Wat is zeggenschap in dat geval dan waard?

In participatieprocessen is 'meedenken' aan de orde: In goed overleg kunnen plannen worden vorm gegeven binnen ruimtelijke en ander kaders. 'Zeggenschap' is voorbehouden aan democratisch gekozen organen zoals de gemeenteraad. De raad heeft zeggenschap, de raad neemt de besluiten. Overheden, gemeenteraden zijn daarbij gebonden aan het toetsen van initiatieven aan het geldende beleid, aan de kaders. In het algemeen kunnen personen of organisaties die tegen- of voorstander zijn van de komst van windturbines via juridische procedures hun standpunten en argumenten daarvoor kenbaar maken bij de bestuursrechter. Dit orgaan weegt die argumenten (afgezet tegen juridische kaders) en baseert mede daarop het besluit over juridische toelaatbaarheid van een initiatief voor windturbines.

39. Wat gebeurt er als er vanuit de lokale omgeving / mensen en organisaties in het gebied niet een initiatief voor windturbines van de grond komt?

- Als er geen gebiedsinitiatief ontstaat, waarmee lokaal eigendom wordt gerealiseerd, dan kan de gemeente binnen het aangewezen zoekgebied een maatschappelijke tender uitschrijven. Als de gemeente hiermee te lang wacht kan ook de provincie besluiten om dit te doen.
- Met zo'n maatschappelijke tender worden partijen uitgenodigd om met een plan te komen voor de ontwikkeling van windturbines binnen het zoekgebied. In de praktijk komt dat er veelal op neer dat projectontwikkelaars (in concurrentie) een plan opstellen voor windturbines. Dit plan houdt veelal concreet in dat:
- Projectontwikkelaars (dat kunnen commerciële partijen zijn, maar ook coöperaties):
 - Op zoek gaan naar gronden om windturbines te kunnen realiseren;
 - Alle ruimtelijke en andere onderzoeken (zoals een milieuraapportage) gaan uitvoeren nadat de benodigde grondposities zijn verworven;
 - Een conceptplan opstellen en dat bespreken met omwonenden. In dit plan zal ook aandacht moeten zijn voor een vorm van financiële participatie van omwonenden;
 - Een sluitende businesscase voor de realisatie van windturbines opstellen;
- Het bevoegd gezag het plan of plannen (indien meerdere partijen een plan opstellen) beoordeelt en één ervan selecteert voor uitvoering;
- De winnende partij:
 - Een vergunning aanvraagt bij het bevoegd gezag (de provincie);
 - Na verkregen vergunning de turbines realiseert.
- In dit proces zitten de projectontwikkelaars 'aan de knoppen' waarbij zij zich uiteraard wel aan juridische kaders dienen te houden. De opbrengsten van de ontwikkeling van de windturbines vloeien in dit geval grotendeels terug naar een beperkt aantal partijen.

40. Wordt een maatschappelijke tender uitgeschreven indien er geen lokaal initiatief van de grond komt? Zo ja, dan voelt dit als chantage.

In principe is de maatschappelijke tender het uitgangspunt. Landelijk en gemeentelijk beleid is echter om te proberen initiatieven zoveel mogelijk vanuit het gebied zelf te laten ontwikkelen zodat de baten van windturbines ook in het gebied landen en niet bij bijvoorbeeld een buitenlandse projectontwikkelaar.

41. Wat zijn de garanties waard die nu gegeven worden?

Bij de gemeenten zijn geen garanties bekend die gegeven zouden zijn.

42. Hoe verhoudt dit proces zich tot de ontwikkeling van de gebiedsvisie voor het landelijk gebied van de gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland (ZSDZ)?

In de gebiedsvisie wordt rekening gehouden met alle lopende ontwikkelingen. Het zoekgebied in Zwartewaterland is opgenomen in de RES van West-Overijssel en geeft ook invulling aan het bod voor de productie van duurzame energie dat Zwartewaterland in het kader van de RES heeft gedaan. Het zoekgebied is voor de visieontwikkeling dus een gegeven.

43. Uit een enquête bleek dat er voorkeur is voor energieopwekking op bedrijventerreinen. Waarom wordt dat genegeerd?

Die voorkeur wordt niet genegeerd. Maar de ruimtelijke kaders voor de situering van windturbines en de hoeveelheid duurzame energie die benodigd is laten het niet toe om alleen via windturbines bij bedrijventerreinen duurzame energie te produceren. Er zijn meer gebieden vereist. Recent heeft de provincie Overijssel het wel makkelijker gemaakt om windturbines bij bedrijven(terreinen) te realiseren door ook toe te staan dat daar een of twee in plaats van minimaal vier turbines worden gerealiseerd.

45. Hoe kan verdeeldheid tussen inwoners van het gebied worden voorkomen?

Verdeeldheid kan niet 100% voorkomen worden. Je hebt altijd voor- en tegenstanders. Je kan wel door met elkaar in gesprek te gaan openheid, onderling begrip voor elkaars positie en transparantie creëren. En door eerlijke en heldere afspraken te maken over de lusten en lasten.

44. Wie kunnen wij als inwoners vertrouwen?

‘Vertrouwen’ is een reukelijk begrip. Partijen die een bepaalde ontwikkeling voorstaan die in strijd is met denkbeelden van andere partijen worden door de laatste meestal niet vertrouwd. Maar zijn zij daarmee onbetrouwbaar? Of is er sprake van een meningsverschil?

Los van bovenstaande beschouwing: Nederlandse overheden, dus ook de gemeenten Zwolle en Zwartewaterland, zijn gebonden aan wet- en regelgeving die in het parlement door volksvertegenwoordigers is vastgesteld. Binnen die kaders kunnen zij beleid ontwikkelen en uitvoeren. Rechters kunnen dat beleid toetsen en waar strijdig met wet- en regelgeving tegengaan. Burgers kunnen toetsing van dat beleid door rechters aanvragen.

U mag erop vertrouwen dat de beide gemeenten voor de besluitvorming over een ontwikkeling aan eenieder voldoende gelegenheid geeft voor het inbrengen van eventuele zorgen en suggesties. Daarom is ook de bestuurlijke opdracht gegeven om te onderzoeken of er in het gebied bewoners dan wel initiatieven zijn die in gezamenlijkheid aan duurzame energie willen werken. Ook mag u erop vertrouwen dat de bestuurders van beide gemeenten ieders belangen zorgvuldig afweegt in de besluitvorming.

46. Wanneer worden de mensen in het gebied tot 1200 meter vanaf de grens van de zoekgebieden bij dit proces betrokken (zie bestuursopdracht)?

Op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau is er in ZSDZ verband overleg. Hier vindt ook afstemming plaats over het moment waarop bewoners rond het gebied betrokken worden bij het proces. Op dit moment is dat nog niet het geval. Dit omdat we in de verkennende fase zitten. Zodra er meer duidelijkheid komt over wat er in het gebied gaat gebeuren en wie dit gaat doen zullen de inwoners rond het gebied ook worden betrokken.

47. In hoeverre krijgt Duursaam Buurtwint ondersteuning van de gemeente?

De samenwerkende gemeenten hebben Stimuland aangesteld om een verkenning uit te voeren. Zij hebben tot 1 mei 2024 de tijd om te kijken of er in het gebied bewoners of initiatieven zijn die in gezamenlijkheid aan duurzame energie willen werken. Als gemeente wachten we dit advies af. In de tussentijd starten de gemeenten niet met het actief ondersteunen van één initiatief. Daarna gaan we kijken of we als gemeente alleen Duursaam Buurtwint gaan ondersteunen of dat er ook andere initiatieven ontstaan. En of deze initiatieven gaan samenwerken of dat we deze initiatieven elk apart gaan ondersteunen.

Gezien het beleid van de gemeente rond lokaal eigendom past het initiatief van Duursaam Buurtwint wel. Daarom wordt het initiatief van Duursaam Buurtwint (vooralsnog in zeer beperkte mate) ondersteund. De ondersteuning houdt op dit moment in dat de gemeente de rekening van de vergaderlocatie en de koffie/thee/fris betaalt.

Overig

48. Waarom worden waterstof en kernenergie niet in de gesprekken betrokken?

De regionale energiestrategie West-Overijssel is het uitgangspunt voor het plaatsen van windturbines en zonneparken. Op landelijk niveau zijn kaders vastgesteld voor het opstellen van regionale energiestrategieën. Die kaders stellen dat de RES zich uitsluitend richt op wind- en zonne-energie.

Als het gaat om de nationale energievoorziening zijn zowel waterstof als kernenergie parallelle ontwikkelingen naast die van de productie van duurzame energie via windturbines en zonnepanelen. Zo is voor de productie van waterstof heel veel (duurzaam opgewekte) elektriciteit nodig. Wind en zonne-energie (ook op land) zijn zeker de komende jaren noodzakelijk om een betaalbare energievoorziening in Nederland in stand te houden. Waterstof en kernenergie zijn op de korte termijn geen alternatief voor zon en wind.

Los van het bovenstaande: een recent door het rijk gehouden peiling onder provincies toont het beeld dat provincies niet staan te springen om een kerncentrale binnen hun grenzen te laten bouwen.

49. Zijn windturbines en zonneparken over 20 jaar nog wel nodig?

Het is niet de verwachting dat er binnen deze termijn andere opwekkingsmethoden zijn ontwikkeld die afdoende kunnen voorzien in de Nederlandse energievraag. Het is wel zo dat vergunningen voor windturbines voor een periode van 25 jaar worden afgegeven. Daarna moeten de turbines worden verwijderd.

50. Hoeveel grond is er nodig voor het realiseren van de landbouwtransitie? Hoe beïnvloedt dit de mogelijkheden voor windturbines en zonneparken

Hierover zij bij ons geen gegevens bekend. Duidelijk is wel dat het ruimtebeslag van windturbines vele malen lager is dan dat van zonneparken (op land).

Staat uw vraag hier niet bij? Mail dan naar duurzaam@zwartewaterland.nl of energietransitie@zwolle.nl

Zwolle